Jaargang 12 no 3 maart 2005

Nader Bekeken

In dit nummer o.a.

Kroniek
Charismatische bijstelling?

Thema
Nogmaals 1 Korintiërs 7

Rondblik
Sleutelen aan de kwaliteit van het lokale bestuur
De verdronken evangelist

Gemeentebreed
Kinderen leren luisteren

Boek van de maand
De diaconale gemeente

Persrevue
Het effect van *De Da Vinci Code*
Voor wie is de kerkdienst?
Tolerantie en een exclusief evangelie
Seksualiteit: laat jongeren niet in de steek!!!

De vlakte van Jizreël

De HERE zeide tot Hosea: Noem hem Jizreël, want het zal niet lang meer duren of Ik zal de bloedschuld van Jizreël bezoeken aan Jehu's huis, en een einde maken aan het koninkrijk van het huis Israëls.

Hosea 1:4

Bij Jizreël heeft Jehu het koningshuis van Achab uitgeroeid. God heeft hem daarom geprezen. Hij heeft hem toegezegd dat zijn nakomelingen tot in de vierde generatie op de troon zullen zitten (2 Kon. 10:30). Nu laat de HERE Hosea weten, dat Hij Jehu's koningshuis zal straffen voor de bloedschuld van Jizreël. Hoe kan dat?

Jehu's huis en Jizreëls bloed

Schriftlicht **G. Kwakkel**

Levende profetie

Hosea heeft van de HERE een immens zware opdracht gekregen. Hij moet trouwen met een vrouw van wie hij bij voorbaat weet, dat zij hem ontrouw zal zijn. Zij zal overspel plegen en zich gedragen als een hoer. Met zo'n vrouw moet hij leven en het bed delen. Bij haar moet hij kinderen krijgen. Zal hij ooit weten of die kinderen echt van hem zijn?

Hosea voert de opdracht van de HERE gehoorzaam uit. Hij trouwt met ene Gomer. In zijn huwelijk laat hij zien wat de HERE van zijn volk verdragen moet. Net als Gomer bij Hosea loopt Israël overspelig bij z'n God vandaan (Hos. 1:2; 3:1). Hosea's huwelijk is een levende, een zichtbare profetische verkondiging.

Gomer raakt in verwachting. Hosea en Gomer krijgen samen een zoon. Dan volgt er een nieuwe opdracht van de HERE aan Hosea. Hij moet zijn zoon een symbolische naam geven: Jizreël. Zo wordt het geboortekaartje van de pasgeboren jongen eveneens een profetisch woord. Door de naam die hij draagt, zal het jochie zelf de komende jaren een levende profetie zijn.

Zijn naam, Jizreël, verkondigt wat er binnenkort gaat gebeuren. Economisch en militair gezien gaat het goed met Israël. Jerobeam II, een achterkleinzoon van Jehu, zit op de troon. Hij is een bekwaam vorst. Onder zijn regering is er welvaart in het rijk van de tien stammen. Gebiedsdelen die verloren zijn gegaan, worden heroverd (vgl. 2 Kon. 14:25,28). Maar de voorspoed zal niet lang meer duren. De HERE zal het

Nader Bekeken *colofon*

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 keer per jaar.
De Stichting geeft tevens een serie Cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks Bestuur van de Stichting Woord en Wereld
Ds. P.L. Storm, voorzitter
Mr. A. Niemeijer, secretaris
A. Vreugdenhil, algemeen adjunct
W.A. Dreschler, penningmeester

Redactie Nader Bekeken
Dr. H.J.C.C.J. Wilschut, eindredactie
Drs. H.J. Boiten
Dr. A.N. Hendriks
Drs. J.W. van der Jagt
Ds. P.L. Storm
M.J.A. Zwikstra-de Weger

Redactiesecretariaat
Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel/fax 050 - 5344508
E-mail: jkooistravis@home.nl

Medewerkers Nader Bekeken
Ds. J. Beekhuis, Zeewolde
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
Drs. L. Bezemer, Wezep
Drs. F.J. Bijzet, Emmen
A.C. Breen, Armadale, WA
Drs. J.J. Burger, Axel
Drs. A. Capellen, Rotterdam
Prof. drs. D. Deddens, Hoogeveen
Dr. ir. H.B. Driessen, Hengelo
Ds. H. Drost, Houten
Ds. K. Folkersma, Spakenburg
Ds. G.E. Geerds, Ommen
Ds. H. Geertsma, Zuidhorn
Drs. B.P. Hagens, Soest
Ds. M. Heemskerk, Nijkerk
Drs. P.A. Heij, Soest
Drs. A. Kamer, Hoogland
Prof. J. Kamphuis, Ommen
Ds. R. Kelder, Nijkerk
Ds. J.H. Kuiper, Assen
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
A. van Leeuwen, Papendrecht
Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
Drs. M. Nap, Leerdam
Ds. P. Niemeijer, Den Helder
Prof. dr. F. van der Pol, Hattem
Ds. R.Th. Pos, Ommen
Ds. P. Schelling, 's-Hertogenbosch
G.J. Schutte, Zeist
Ds. M.H. Sliggers, Hoevelaken
G. Slings, Papendrecht
J. Veenstra, Emmen
E.A. de Visser-Oostdijk, Hamilton, Can.
Ds. J. Wesseling, Ede
Ds. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn, Hoogland

Vormgeving, fotografie: Studio Bert Gort BNO, Leek
Internet: www.woordenwereld.nl
Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar.
Druk en Administratie: Scholma Druk bv, Postbus 7, 9780 AA Bedum. Telefoon 050-301 36 36

Cd: Nader Bekeken is ook op cd verkrijgbaar.
Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden, postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499.

Abonnementen: Postbus 7, 9780 AA Bedum,
Telefoon 050-301 36 36. E-mail: woordenwereld@scholma.nl

Abonnementsprijs	**acceptgiro**	**machtiging**
	31,25	30,50
Nader Bekeken, tevens abonn. op de cahiers	27,50	24,75
Studenten Nader Bekeken	14,75	13,75
Cahiers	6,65	6,65
Losse verkoop cahiers	8,75	8,20

Abonnees die cahiers nabestellen: 6,65 + porto
Bankrekening 39.50.36.046 Hardinxveld-Giessendam.
Het abonnement loopt per kalenderjaar; opzeggen voor 1 december.
ISSN 1380 - 3034

koningshuis van Jehu ter verantwoording roepen. Hij gaat zijn straf voltrekken. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de dynastie die op de troon zit, de nakomelingen van Jehu. Het raakt het hele Noordelijke rijk. Binnenkort zal er voorgoed een einde komen aan de monarchie in Israël. De tien stammen zullen ophouden te bestaan als een zelfstandig koninkrijk (Hos. 1:4 slot). Israëls boog zal verbroken worden. De militaire macht wordt vernietigd (vgl. Jer. 49:35). Dat zal gebeuren op de plaats waar veel vaker grote en beslissende veldslagen plaatsvonden: de vlakte van Jizreël. Met zijn naam kondigt Hosea's oudste zoon de ondergang van Israëls legermacht op dat slagveld aan.

Maar zijn naam, Jizreël, herinnert allereerst aan iets dat in de *plaats* Jizreël gebeurd is. De plaats Jizreël lag aan de oostkant van de vlakte met dezelfde naam. Koning Achab en zijn opvolgers hadden er een paleis (zie 1 Kon. 21). In die plaats, Jizreël, is bloed vergoten. En voor dat bloedvergieten zal, zo zegt de HERE, het koningshuis van Jehu gestraft worden.

Jehu's bloedvergieten

Op welke gebeurtenissen wordt hier gedoeld? Het zou kunnen gaan om een slachtpartij waarover je nergens anders in de Bijbel iets leest. Dat gebeurt wel vaker in de profetieën van Hosea. In Hosea 6:9 wordt gesproken over priesters die zich als bandieten gedragen. Zij plegen moorden op de weg naar Sichem. Geen enkele andere tekst in de Bijbel geeft meer informatie over die bloederige gebeurtenissen.

Toch ligt het niet voor de hand het in die richting te zoeken. De gebeurtenissen worden met zoveel woorden gerelateerd aan het huis van *Jehu*. Kennelijk was het van belang dat niet maar de naam van de regerende vorst, Jerobeam II, maar zijn naam in dit verband genoemd werd. De combinatie van de naam Jehu met het vergieten van bloed en de plaatsnaam Jizreël doet als vanzelf denken aan wat Jehu deed, toen hij de macht greep. Het roept het bloed in herinnering van alle mensen die toen gedood zijn.

Jehu's staatsgreep ging met veel bloedvergieten gepaard. Dat beperkte zich niet tot de plaats Jizreël (vgl. 2 Kon. 9:27; 10:14,17,25). Maar Jizreël was wel de plaats waar de staatsgreep plaatsvond en van waaruit Jehu zijn

Fragment Hosea-boekrol

acties ondernam. In Jizreël vonden koning Joram en de koningin-moeder, Izebel, de dood (2 Kon. 9:24,33). Bij de poort van Jizreël liet Jehu de afgehakte hoofden van 70 prinsen uit het koningshuis van Achab opstapelen (2 Kon. 10:8). Niemand die van Achabs huis in Jizreël overgebleven was, ontkwam. Jehu liet hen allemaal ombrengen, samen met alle mannen die een voorname positie innamen in het koninkrijk (2 Kon. 10:11).

Deze bloederige gebeurtenissen rond Jizreël stonden aan het begin van het koningschap van Jehu's familie. Nu wordt door de HERE het einde van het koningschap in Israël met die gebeurtenissen verbonden (Hos. 1:4 slot). Toen de HERE Hosea zijn opdracht gaf, was het al bijna een eeuw geleden dat Jehu zijn staatsgreep pleegde. Maar juist tegen die achtergrond krijgen de eerste woorden waarmee de HERE de naam Jizreël verklaart, meer betekenis. Namelijk, dat het nu *niet lang meer zal duren* tot Hij Jehu's huis ter verantwoording zal roepen voor het bij Jizreël vergoten bloed.

Gods plan uitgevoerd

Binnenkort zal het koningshuis van Jehu dus gestraft worden voor het bloedvergieten rond Jehu's troonsbestijging. Maar dat lijkt vierkant in strijd met 2 Koningen 10:30. Daar valt te lezen dat de HERE tegen Jehu zei: 'Je hebt juist gehandeld door te doen wat goed is in mijn ogen: je hebt mijn voornemens ten aanzien van het koningshuis van Achab volledig ten uitvoer gebracht. Daarom zullen jouw nakomelingen tot in de vierde generatie op de troon van Israël zitten' (NBV).

Pal daarvoor, in 2 Koningen 10:29,

lees je dat Jehu niet brak met de zonden van Jerobeam I, de zoon van Nebat. De gouden stierkalveren in Betel en Dan bleven staan. Kennelijk durfde Jehu het net zo min als Jerobeam aan, zijn onderdanen naar de tempel in Jeruzalem te laten trekken om daar samen met de Judeeërs de HERE met offers te dienen. Direct na 2 Koningen 10:30 zegt vers 31, dat Jehu de HERE niet diende met zijn hele hart. Dat vers vermeldt nogmaals dat Jehu bleef doorgaan in het spoor van Jerobeam. Je verwacht dan iets als een straffende reactie van de HERE op die zonde. Die straffende reactie wordt inderdaad genoemd, in de verzen 32 en 33.

Precies tussen die verzen over Jehu's zonde staat dan de aankondiging dat Jehu's nakomelingen tot in de vierde generatie op de troon van Israël zullen zitten. Vanwege de opvallende plaats van die aankondiging is wel eens de gedachte geopperd, dat het hier eigenlijk om niet meer dan een uitstel van Gods gericht zou gaan. Anders dan David en Jerobeam I, de zoon van Nebat, krijgt Jehu immers ook niet de belofte van een dynastie die altijd zal standhouden (vgl. 2 Sam. 7:16; 1 Kon. 11:38). Hij krijgt alleen maar te horen, dat de door hem verdiende straf pas over enkele generaties voltrokken zal worden.

Deze redenering overtuigt niet. Was het in die tijd nog wel denkbaar dat Jehu de belofte van een altijd blijvend koningshuis zou hebben gekregen? Een eeuw geleden had de profeet Achia al aan de vrouw van Jerobeam I laten weten, dat Israël zou worden weggerukt uit Kanaän. Het zou worden verjaagd tot aan de overkant van de rivier de Eufraat. Israël tergde zijn God door Asjerapalen en door de gouden stierkalveren in Betel en Dan (1 Kon. 14:15-16). Een duurzaam koningschap zat er in Israël allang niet meer in.

In 2 Koningen 10 worden de zonden van Jehu en Gods straf daarover niet verbloemd. Maar dat neemt niet weg, dat de HERE in vers 30 ronduit positief spreekt over wat Jehu met Achabs koningshuis gedaan heeft. Toen Jehu koning Joram en heel de familie van Achab om het leven bracht, voerde hij Gods eigen plannen en opdrachten uit (zie 1 Kon. 19:16-17; 21:21-24,29; 2 Kon. 9:7-10; 10:17).

In 2 Koningen 10:30 keurt de HERE het met zoveel woorden goed, dat Jehu het oordeel voltrokken heeft aan Achabs koningshuis. Omdat hij dat gedaan had, mocht hij bij voorbaat zeker weten dat zijn familie vier generaties lang op de troon zou zitten. Vier generaties, dat is het maximum aan nakomelingen dat je normaal gesproken te zien kunt krijgen, als je een hoge leeftijd mag bereiken. Jehu zou nooit zelfs maar een achterkleinkind hoeven te zien van wie hij wist: die wordt van de troon verstoten. Tot zijn dood zou hij niet door dat vooruitzicht worden geplaagd. Zo is het ook gegaan. Jehu's familie bleef ongeveer een eeuw aan de macht. Langer dan enige andere dynastie in het Noordelijke rijk. Pas Jehu's achterachterkleinzoon Zekarja werd na een bewind van slechts zes maanden van de troon gestoten (2 Kon. 15:8-12).

Waarom later straf?

Hoe kan het dan, dat de HERE tegenover Hosea spreekt over een bloedschuld waarvoor Hij Jehu's huis ter verantwoording zal roepen? Waarom is wat in 2 Koningen 10 goed leek te zijn, nu een reden om Jehu's nakomelingen te straffen?

Toen Jehu Achabs koningshuis uitroeide, liet hij zich niet alleen beheersen door liefde voor de zaak van de HERE (zoals hij zelf in 2 Kon. 10:16 tegenover Jonadab beweert). Eigen belang en machtshandhaving speelden een minstens even grote rol. Het blijkt alleen al uit het feit dat hij de gouden kalveren in Betel en Dan liet staan. Was het echt nodig dat hij zoveel bloed vergoot? Zat achter zijn wrede optreden ook niet het streven zijn eigen positie ten koste van alles veilig te stellen?

In Jesaja 10:5-19 staat te lezen hoe God de koning van Assyrië gebruikte als een instrument om zijn volk te straffen. Hij was een stok in de handen van de HERE. Toch zouden hij en zijn volk zelf gestraft worden voor de buitensporige en hoogmoedige manier waarop zij hun werk hadden gedaan. Op een vergelijkbare manier gebruikte God de bloedege daden van Jehu om zijn straf te voltrekken aan Achabs koningshuis. Hij werd daarom geprezen (1 Kon. 10:30). Is het mogelijk, dat hij desalniettemin zelf verantwoordelijk gesteld werd voor de wrede manier waarop hij het deed, net als de koning van Assyrië in Jesaja 10? Zou dat de achtergrond zijn van de strafaankondiging in Hosea 1:4?

Het ligt enigszins voor de hand in die richting te denken. Maar een afdoende verklaring biedt het niet. Want op deze manier wordt nog steeds niet

Nader Bekeken *inhoud*

Schriftlicht
Jehu's huis en Jizreëls bloed 65
G. Kwakkel

Kroniek
Charismatische bijstelling? 69
A.N. Hendriks

Thema
Nogmaals 1 Korintiërs 7 73
H. Pathuis / P.L. Voorberg

Column
Democratie of christocratie? 79
R.Th. Pos

Rondblik
Sleutelen aan de kwaliteit van het lokale bestuur 80
A. van Leeuwen
De verdronken evangelist 82
H. Drost

Interview
Wat moeten we verwachten van de Heilige Geest? 84
Hugo Boiten

Gemeentebreed
Kinderen leren luisteren 86
F.J. Bijzet

Boek van de maand
De diaconale gemeente 88
S.M. Alserda

Gedicht
Het is vreemd, Geert Boogaard 90
G. Slings

Persrevue
Het effect van *De Da Vinci Code* 91
Voor wie is de kerkdienst? 92
Tolerantie en een exclusief evangelie 94
Seksualiteit: laat jongeren niet in de steek!!! 95
P.L. Storm

duidelijk, waarom de HERE in de tijd van Jehu zelf van die wreedheid niets gezegd heeft. En waarom dat bloedvergieten bijna een eeuw later wel een reden is om Jehu's koningshuis te straffen.

Tijd voor bezinning

Er moet dus iets meer aan de hand geweest zijn. Maar wat? Daarover zwijgt de HERE in Hosea 1:4. Dat betekent niet, dat je er niets over zou kunnen of mogen zeggen. Integendeel, de bedoeling van het feit dat de HERE er niets over zegt in Hosea 1:4, zou wel eens kunnen zijn dat Gods volk er zelf over gaat nadenken.

Als Jizreël geboren wordt, staat Hosea nog aan het begin van zijn optreden als profeet. Na Jizreël worden er twee andere kinderen geboren, een dochter en een zoon. Die beide kinderen krijgen in opdracht van de HERE namen die geen mens aan zijn kind zou geven. Namen met een onmiskenbaar onheilspellende klank. De dochter moet Lo-Ruchama heten. Die naam laat doorklinken dat de HERE Zich niet meer over zijn volk zal ontfermen (Hos. 1:6). Nog erger wordt het bij het derde kind, Lo-Ammi: Israël zal zelfs ophouden Gods volk te zijn (Hos. 1:9)!

Bij de naam van het eerste kind, Jizreël, liggen de zaken anders. Mogelijk werd die naam door meer jongens en mannen in Israël gedragen (vgl. 1 Kron. 4:3). De naam betekent: God zaait. Dat heeft op zich helemaal geen onheilspellende klank. Je kunt er zonder er iets aan te veranderen een positieve duiding aan geven (vgl. Hos. 1:11; 2:21).

Bij Hosea's oudste zoon heeft de naam Jizreël wel een onheilspellende betekenis. Maar dat wordt pas duidelijk uit de toelichting die bij de naam gegeven wordt: binnenkort zal de HERE Jehu's koningshuis ter verantwoording roepen over het bij Jizreël vergoten bloed. Jizreël is dus een naam die uitnodigt tot navraag: 'Waarom, Hosea, heb jij je zoon die naam gegeven?' 'Jizreël, waarom heet jij eigenlijk zo?'

Het einde van de monarchie in Israël komt eraan. Het zal niet lang, maar toch nog even duren voor het zover is.

Het gezin van Hosea, afbeelding uit een middeleeuwse Duitse Bijbel, 1534

In die korte tijd is er kennelijk nog gelegenheid voor navraag, nadenken en bezinning: 'Hoe kan het, dat het koningshuis nu na een eeuw alsnog gestraft wordt voor het bloed dat Jehu vergoten heeft? Hoe kan het, dat de HERE nu straft wat Hij eens goedkeurde?'

Het antwoord op die vraag kan Israël vinden in de boodschap die uitgaat van Hosea's huwelijk met een overspelige vrouw. Het was Jehu's taak het koningshuis van Achab van de troon te stoten. Het koningshuis dat de dienst van Baäl had ingevoerd, moest aan de kant. De dienst van Baäl moest worden uitgeroeid. Zodat Israël weer alleen de HERE zou dienen. Dat was de legitimatie van Jehu's optreden.

Nu zit zijn achterkleinzoon Jerobeam II op de troon. Onder zijn bewind is het land weer net zo diep gezonken als in de tijd van Achab. Voor het oog wordt de HERE nog wel gediend. Maar feitelijk gaat het hart van Gods volk naar Baäl uit. Israël wendt zich weer 'in schandelijke ontucht van de HERE af' (Hos. 1:2).

Daarmee is de basis weggevallen onder het koningschap van Jehu en zijn familie. Het bloed dat vergoten werd om die familie aan de macht te brengen, kan nu op geen enkele manier meer gerechtvaardigd worden. Nu Jehu's opvolgers zelf Baäldienaars geworden zijn, komt de uitroeiing van Achabs familie per saldo neer op niet meer dan een ordinaire moordpartij.

Daarover mag Israël nadenken. Om te beseffen hoe diep het zelf gezonken is. Zodat het Gods oordeel aanvaardt. En uiteindelijk gaat beseffen, dat er maar één uitweg is: niet maar half, maar echt bij de HERE blijven, in trouwe liefde.

Naschrift

De verhouding tussen 1 Koningen 10:30 en Hosea 1:4 is uitvoerig besproken in het proefschrift waarop Werner Gugler in 1996 bij Prof. Ohmann promoveerde: *Jehu und seine Revolution* (Kampen, Kok Pharos; p. 249-266). Guglers studie heeft mij in verschillende opzichten gestimuleerd. Ik heb er bij het schrijven van dit artikel dankbaar gebruik van gemaakt. Wel kom ik uiteindelijk tot andere conclusies dan hij. Een gedetailleerde bespreking van de verschilpunten zou dit artikel echter te lang en te technisch gemaakt hebben.

www.woordenwereld.nl

Charismatische bijstelling?

Onlangs bepleitte professor C. van der Kooi, VU-hoogleraar, op een symposium dat te Utrecht door de Theologische Studiebegeleiding van de Nederlands Gereformeerde Kerken was belegd, voor een bijstelling van de gereformeerde traditie ten aanzien van de *gaven (charismata)* van de Heilige Geest. In traditioneel kerkelijke kring heerst volgens hem nog 'een hoop koudwatervrees' op dit punt. De kerken moeten openstaan voor een charismatische vernieuwing, waarbij wij af moeten van de lang gekoesterde opvatting dat de bijzondere gaven van de Geest alleen in de vroege kerk voorkwamen.[1]

Het dochtertje van Jaïrus opgewekt, J.H. Isings

In onze kring verscheen het boek *Verrast door de Geest* van ds. Gert Hutten, dat een enthousiast pleidooi voert om meer van de Geest te verwachten dan lang in onze kerken het geval is geweest. Volgens Hutten mogen wij Gods beloften niet van ons afhouden door te stellen dat de 'wondergaven' van de Geest beperkt zijn tot de apostolische tijd. Wanneer wij dat doen, 'beperken' wij wat de Heilige Geest ook vandaag nog in de gemeente wil geven. Spreken in tongen, gaven van genezing, het uitbannen van demonen en het profeteren zijn geschenken die wij ook nu nog van Hem mogen verwachten, die gisteren en heden en tot in eeuwigheid dezelfde is. Ik gaf in ons blad reeds een kritische bespreking van het boek van collega Hutten.[2]

Zowel het pleidooi van C. van der Kooi als de publicatie van G. Hutten geven mij aanleiding om nog eens op een rij te zetten, waarom de kerken zich wel ernstig moeten bedenken voordat zij aan *deze* 'charismatische vernieuwing' ruimte geven.

De kwestie waar het om gaat, is niet dat betwist wordt dat de Geest gaven geeft. Het Nieuwe Testament tekent de gemeente inderdaad als een *charismatische* gemeente, die rijk voorzien mag zijn van de charismata van de Geest (vgl. Rom. 12:4v; 1 Kor. 12:4v). Paulus schrijft dat aan ieder de openbaring van de Geest gegeven wordt tot welzijn van allen (1 Kor. 12:7). En Petrus vermaant ons goede rentmeesters te zijn over de velerlei genade van God en zo elkaar te dienen (1 Petr. 4:10). Het hete hangijzer is: mogen wij ook nog rekenen op die *bijzondere*, meer spectaculaire gaven, die Hutten noemt als 'wondergaven'? Is op dit punt bijstelling van de gereformeerde traditie noodzakelijk?

Kroniek **A.N. Hendriks**

Tekenen en wonderen

Men heeft zich voor het doorgaan van de genoemde 'wondergaven' meer dan eens beroepen op wat het boek Handelingen vermeldt. Door de handen van de apostelen geschiedden 'vele teke-

nen en wonderen' (Hand. 5:12). Lucas vertelt ook enige van deze wonderen. De verlamde aan de Schone Poort wordt genezen (Hand. 3:7), zo ook Eneas (Hand. 9:34, 35). En Tabita staat uit de dood op (Hand. 9:40, 41). Paulus gelast een boze geest uit te gaan (Hand. 16:18) en geneest de vader van de bestuurder Publius (Hand. 28:8). Wij zien in Handelingen hoe de prediking door tekenen en wonderen *bevestigd* wordt. Christus laat niet alleen verkondigen dat Hij 'de Leidsman ten leven' (Hand. 3:15) is, Hij laat het ook zien.

Tekenen zijn niet alleen wondere genezingen, demonenuitbanning en opwekken van doden, maar ook het spreken in tongen (Hand. 10:46; 19:6) en het profeteren (Hand. 19:6). De laatste blijken tekenen te zijn van het ontvangen van de Heilige Geest.[3]

In Handelingen zien wij vervuld worden wat de Here Jezus beloofde: 'Als tekenen zullen deze dingen de gelovigen volgen: in mijn naam zullen zij boze geesten uitdrijven, in nieuwe tongen zullen zij spreken, slangen zullen zij opnemen, en zelfs indien zij iets dodelijks drinken, zal het hun geen schade doen; op zieken zullen zij de handen leggen en zij zullen genezen worden' (Mar. 16:17,18).

Charismatisch bevlogen christenen vergeten te gemakkelijk *in welk kader* de Here Jezus deze belofte geeft. Het gaat hier helemaal niet om wat de gemeente van *de Geest* mag verwachten, om het leven 'uit de Geest'. Dat is hier niet aan de orde. De opdracht tot wereldprediking is aan de orde (vers 15,16). Dáár sluit de belofte van de verzen 17 en 18 bij aan. J. van Bruggen schrijft: 'Wanneer er nu staat dat deze tekenen "de gelovigen" volgen, is dit niet kwantitatief (iedere gelovige), maar kwalitatief (niet de ongelovige leerlingen, maar de gelovige). Het werkwoord "volgen" geeft aan dat de gelovigen *begeleid* worden door de tekenen. Maar dan zijn het ook gelovigen die zelf *onderweg* zijn. Daarom is te denken aan de mensen die aan de opdracht (16,15) gehoor geven om uit te gaan in de wereld. Op die wereldreis van het evangelie zullen de volgende tekenen met de gelovigen meereizen. Ook in 16,20 wordt gesproken over tekenen die de Here doet "volgen" wanneer de leerlingen overal prediken. Daarom moet in 16,17 ook gedacht worden aan tekenen waardoor gelovige predikers begeleid worden tijdens de opmars van het evangelie naar de hele wereld.'[4]

Het gaat hier dus niet om een belofte die geldt voor *alle gelovigen zonder meer*! Daarbij mogen wij niet vergeten dat de prediking van het evangelie in 'de hele wereld' - *het kader voor de tekenen* - een zaak is die volgens het Nieuwe Testament zich voltrekt in de tijd van de apostelen (vgl. Rom. 1:5; 16:26; Kol. 1:23; 2 Tim. 4:17). 'Dit betekent dat het geheel van Marc. 16,15-20 ziet op de apostolische tijd.'[5]

Met deze 'tekenen en wonderen' heeft God het Woord dat verkondigd werd, 'bevestigd' (Mar. 16:20), gaf Hij er 'getuigenis' aan (Heb. 2:4). Zo ging de prediking van Filippus in Samaria gepaard met 'tekenen en grote krachten' (Hand. 8:13) en verrichtte Paulus bij de Korintiërs 'de tekenen van een apostel' (2 Kor. 12:12). Als 'tekenen en wonderen' zien wij in Handelingen ook het spreken in tongen naar voren komen en het profeteren.

Het droeg allemaal bij om de prediking te legitimeren en te bevestigen.

C. Trimp heeft erop gewezen dat 'tekenen en wonderen' in de Schrift een vaste verbinding vormen, vooral wanneer het gaat om de krachtige verlossing van Israël uit Egypte (vgl. Hand. 7:36). Die verlossing moest doorgezet en 'geforceerd' worden.[6] Op dezelfde manier functioneren de 'tekenen en wonderen' waarover het boek Handelingen spreekt. Ze waren '*startversterkers*': er moest 'geforceerd' worden, wilde het evangelie gehoor vinden onder verharde Joden en aan de heerschappij van satan verkochte heidenen.

1 Korintiërs 13:8

Dat het spreken in tongen en het profeteren ook tot de 'tekenen en wonderen' gerekend moeten worden, die een bijzondere heilshistorische plaats in de verbreiding van het evangelie in 'de gehele wereld' hebben ingenomen, blijkt niet alleen uit Handelingen 10:46 en 19:6, maar ook uit 1 Korintiërs 13:8, waar Paulus schrijft: 'De liefde vergaat nimmermeer; maar profetieën, zij zullen afgedaan hebben; tongen, zij zullen verstommen; kennis, zij zal afgedaan hebben.'

Er is over wat de apostel hier zegt, veel te doen. De meeste verklaarders zien in dit gedeelte een tegenstelling tussen deze bedeling en de voleinding. Maar deze opvatting wordt door het bezwaar gedrukt dat men toch moeilijk kan zeggen dat in de voleinding geloof, hoop en liefde blijven. Van de liefde is dit wel te zeggen: zij vergaat nimmermeer (vers 8). Maar geldt dit ook van het geloof en de hoop? Staat bij Paulus het geloof niet tegenover het aanschouwen van straks (vgl. 2 Kor. 5:7)? En zegt de apostel niet dat hoop die gezien wordt, geen hoop is (vgl. Rom. 8:24)?

Een betere uitleg biedt J.W. Maris, wanneer hij erop wijst dat wij dit gedeelte moeten lezen in het licht van het ophemelen van de 'uitingen' van de Geest door de Korintiërs. Dáártegenover benadrukt Paulus het blijvende in *deze* bedeling van geloof, hoop en liefde. Maris schrijft: 'Het blijkt, dat Paulus in een kort bestek enkele temporele vergelijkingen maakt, die van verschillende aard zijn. Voor de bedoeling die hij met dit gedeelte heeft, is het blijkbaar niet problematisch, dat deze aanduidingen zo verschillend zijn. We zullen daarom de tegenstelling tussen de bedeling van de kerk en de voleinding niet moeten toepassen op Paulus' gehele betoog ...'[7]

Paulus bereidt de Korintiërs er pastoraal op voor, dat de gaven van tongen, profetieën en daarmee samenhangende 'kennis' gaan verdwijnen, terwijl geloof, hoop en liefde het leven van de gemeente zullen blijven stempelen tot de jongste dag.

Zeker, in 1 Korintiërs 14 handelt de apostel breed over het spreken in tongen en het profeteren..Maar al te gemakkelijk heeft men dit hoofdstuk op *zichzelf* beschouwd en als een patroon gezien dat voor alle tijden geldt. Maar 1 Korintiërs 14 mag niet losgemaakt worden van hoofdstuk 13! Al wat de apostel over het spreken in tongen en het profeteren zegt, staat in het licht van wat hij eerder schrijft. Wie zegt: in Korinte sprak men in tongen en profeteerde men, en *dus* mogen ook wij deze 'wondergaven' van de Geest verwachten, gaat te kort door de bocht. Want in 1 Korintiërs 13 benadrukt Paulus al dat 'tongen' en 'profetieën' niet blijvend in deze bedeling zijn!

Efeziërs 2:20

De bijzondere heilshistorische plaats van de profetieën komt ook naar voren wanneer Paulus in Efeziërs 2:20 schrijft dat de Efeziërs *zijn* 'gebouwd op het fundament van apostelen en profeten'. De apostel spreekt in vers 22 over een gebouwd 'worden': de bouwactiviteit aan Gods tempel gaat door. Maar het fundament is eens voor altijd gelegd: het zijn

apostelen en profeten die het heil in Christus voor alle eeuwen verkondigd hebben. Het gebouw van Gods tempel rust op een stabiele grondslag: die van apostelen en profeten.

Met L. Floor moeten wij het erop houden dat Paulus hier in eerste instantie *nieuwtestamentische* profeten op het oog heeft.[8] Zij worden immers ná de apostelen genoemd, en ook elders in deze brief (vgl. 3:5; 4:11) bedoelt de apostel met 'profeten' duidelijk hen die als zodanig in de apostolische kerk optraden. Zij worden hier met de apostelen genoemd, omdat hun spreken *openbaringskarakter* droeg, onder directe aandrang van de Geest (vgl. 1 Kor. 14:30), en ook zij door de Geest heilsgeheimenissen mochten bekendmaken (vgl. Ef. 3:5,6). De 'openbaringen' (vgl. 1 Kor. 14:26) die zij ontvingen, hadden niet enkel betrekking op heilsgeheimenissen, maar ook op toekomstige gebeurtenissen (vgl. Hand. 11:28; 21:11) en bestonden soms ook in concrete aanwijzingen (vgl. 1 Tim.4:14).[9]

Het woordje 'gebouwd' in Efeziërs 2:20 verkondigt ons de unieke heilshistorische plaats die apostelen en profeten innemen. Zij *zijn* als verkondigers van het Woord het fundament waarop de kerk *is* gebouwd. Toen dat fundament gelegd was en het Nieuwe Testament was voltooid, konden de apostelen sterven en de profetische stemmen zwijgen.

Ik kan het niet anders zien dan dat Paulus' spreken over het fundament dat de apostelen en profeten in hun arbeid eens voor altijd zijn, erop wijst dat ook de profetie als *openbaringsgave* haar functie heeft voltooid. Wij hebben ons tegenover de Apostolischen ook altijd op Efeziërs 2:20 beroepen om hun dwaling te weerleggen dat de kerk nog altijd apostelen nodig heeft. Als dat terecht is (en daar twijfel ik niet aan), dan geldt dat ook voor de profeten!

Maar wat moeten we dan met Paulus' oproep om vooral te streven naar het profeteren (1 Kor. 14:1)? Kunnen wij daar dan een streep door halen? Ik verwijs hier graag naar wat Calvijn in zijn commentaar op 1 Korintiërs 12:28 zegt: 'Dus mogen voor ons op deze plaats de profeten zijn: ten eerste uitnemende uitleggers van de Schrift, vervolgens met niet gewoon inzicht en behendigheid begaafd, om op de tegenwoordige nood van de kerk zorgvuldig acht te geven, opdat zij geschikt spreken en op die manier als tolken zijn van de goddelijke wil.'[10]

De kerk blijft mensen nodig hebben die het Woord in zijn actualiteit voor nu kunnen verstaan, situaties kunnen doorlichten, gevaren kunnen aanwijzen en zo eraan bijdragen dat de gemeente met het Woord wordt gesterkt. Mutatis mutandis behoudt daarom Paulus' oproep z'n klem. In dit verband wijs ik er nog op dat men, wanneer men de profetie als *openbaringsgave onder directe aandrang van de Geest* nog ziet doorgaan, op gespannen voet komt met wat wij belijden over het *gezag* en de *genoegzaamheid* van de Schrift in de artikelen 5 en 7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Het is veelzeggend dat men in charismatische kring moeite heeft om de verhouding tussen de Schrift en 'profetische uitspraken' te bepalen. J.W. Maris tekent hierbij aan: 'Terwijl gevarieerde en zelfs tegengestelde antwoorden gegeven worden op de vraag of het spreken van God vandaag hetzelfde gezag heeft als het Woord van God in de Heilige Schrift, wordt er in alle gevallen aan de "rechtstreekse" openbaringen wel een praktische prioriteit gegeven, en verschuift de aandacht voor de Bijbel meer naar de achtergrond.'[11]

Genezing en duiveluitwerping

In het spoor van de charismatische beweging bepleit G. Hutten in zijn boek dat de dienst van genezing een plek moet krijgen in de gemeenten (p. 222). Paulus noemt inderdaad in 1 Korintiërs 12:9 'gaven van genezing'. Opvallend is echter dat de apostel in de hoofdstukken 13 en 14 wel over de 'tongen' en het 'profeteren' spreekt, maar niet over deze gaven. Juist omdat men zich in Korinte nogal op gaven liet voorstaan, zou het voor de hand gelegen hebben dat Paulus ook wat gezegd had over het omgaan met de 'gaven van genezing'. Als je ergens mee kon pronken, dan toch wel met zo'n gave. Er is dan ook veel te zeggen voor de conclusie van J.L. Koole: 'Alles wijst erop, dat de Korintiërs de ... gaven van genezingen slechts van horen zeggen kenden.'[12]

Hutten verwijst in dit verband naar Jakobus 5:14-15, maar het gaat daar niet over mensen met een speciale gave van genezing, maar over 'de oudsten van de gemeente', die een gebed voor de zieke moeten uitspreken en hem moeten zalven in de naam van de Here. Alle accent ligt op het 'gelovig gebed' (zie vers 15).

Een niet geringe moeite blijft dat Paulus niet aangeeft waar het bij die 'gaven van genezing' om ging. Betrof het mensen die op medisch terrein kundig waren (door een bepaalde aanleg of opleiding), of hadden zij net als de apostelen een bijzondere 'macht' ontvangen 'om alle ziekte en alle kwaal te genezen' (vgl. Mat. 10:1)?

Het pleidooi van Hutten e.a. om tot een 'dienst van genezing' te komen, lijkt mij dan ook rijkelijk overtrokken. Nota bene: Paulus moest Trofimus ziek in Milete achterlaten (2 Tim. 4:20), verwees de kwakkelende Timoteüs niet naar een 'genezer' (1 Tim. 5:23), ja tobde zelf met ziekte (Gal. 4:13). Wanneer 'gaven van genezing' tot het gebruikelijke 'patroon' van Geestesgaven zouden behoren, dan rijzen bij zulke teksten toch wel klemmende vragen!

Hutten spreekt ook over 'de dienst van bevrijding' (p. 129) en over 'bevrijdingspastoraat'. Hij meent dat Christus ons macht geeft om in zijn naam boze geesten uit te drijven: 'In Jezus' naam, ga uit van hem/haar, demon!' (p. 128). Hij bepleit een 'zorgvuldige intakeprocedure', want je moet dan wel weten 'welke demon of boze geest het is en of er sprake is van satanische bindingen'. Hij ziet hier een taak voor mensen met de gave van *de onderscheiding der geesten*.

Maar hij ziet eraan voorbij dat deze gave in 1 Korintiers 12:10 niet in verband met duiveluitbanning, maar in verband met de profetie ter sprake komt. Opmerkelijk is ook dat Paulus in zijn opsommingen van Geestesgaven (Rom. 12:6v; 1 Kor. 12:8v; 28v) het uitdrijven van boze geesten helemaal niet noemt. Even opmerkelijk is dat de apostel in een gedeelte waarin hij bij uitstek handelt over demonische invloeden (Ef. 6:10v), totaal niet over het bestraffen van boze geesten spreekt. Over Marcus 16:17 ('in mijn naam zullen zij boze geesten uitdrijven') sprak ik reeds.

Ik kan het niet anders zien dan dat de Schrift geen enkele aanleiding geeft om demonenuitdrijving te zien als een *gave van de Geest*, nog veel minder dat het hierbij gaat om een bevoegdheid die Christus nog steeds geeft!

Gods er-zijn in het hier en nu

D. Westerkamp, Nederlands gereformeerd predikant te Houten, stelde op het genoemde symposium dat het erom gaat te verwachten dat God *hier en nu*

handelt en dat 'essentieel' daarbij is 'dat God nog steeds spreekt tot mensen, ook door dromen, visioenen, beelden, inzichten, engelen, woorden van mensen'. Ook Hutten meent: 'De gave van de profetie is bedoeld om te laten zien dat God er is en tot ons spreekt' (p. 200). Hij schrijft in verband met de 'wondervolle' gaven van de Geest: 'God kan zich blijkbaar op veel meer manieren dan ik ooit gedacht had laten zien. Ik verlang vaak naar nog meer tekenen van zijn aanwezigheid' (p. 210).

Wat deze broeders zeggen, sluit aan bij het verlangen van velen vandaag om duidelijke tekenen en bewijzen van Gods presentie. God lijkt immers in het moderne leven zo vaak de grote Afwezige. We komen Hem niet tegen in onze geseculariseerde maatschappij. Het is niet toevallig dat charismatische gemeenten zoveel aantrekkingskracht hebben. Daar wordt wat beleefd! Daar ontdek je dat de Geest werkt!

Maar wat Westerkamp en Hutten stellen, roept ernstige bedenkingen op. Het grootste bezwaar is, dat zij door zo te spreken tekortdoen aan de *Schrift* als het levende en krachtige Woord van God. Wij hebben geen visioenen, dromen enz. nodig om te *zien* dat God er is en tot ons spreekt. Hij spreekt in de Schrift. Dáár horen wij de stem van de Geest (Heb. 3:7; Op. 2:7).

Vele christenen hunkeren vandaag naar tekenen van Gods aanwezigheid en bezigheid. Het zal waar zijn. Maar zij vergeten dat *geloven* is: aannemen wat de Here in zijn Woord zegt. Wij geloven in Gods er-zijn in het hier en nu, niet doordat wij *zien* dat Hij er is en dat Hij werkt, maar omdat Hij het ons *zegt* in de Schrift. Hebreeën 11 noemt het geloof 'de zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen, die men niet ziet', en tekent ons hoe Gods kinderen gewandeld hebben 'in geloof, niet in aanschouwen' (vgl. 2 Kor. 5:7).

Het antwoord dat wij aan die hunkerende christenen moeten geven, is niet: Kijk hoe de Geest (in dromen, visioenen enz.) Zich als de Sprekende bewijst, en zie hoe Hij (in het geven van 'wondervolle gaven') werkt!, maar: Geloof wat de Here zegt *in zijn Woord*, buig voor de regel voor de tijd na Pasen: 'Zalig zij, die niet gezien hebben, en toch geloven' (Joh. 20:29).

Afsluitend

Het zal duidelijk zijn dat ik grote moeite heb met het pleidooi voor een bijstelling van de gereformeerde traditie in die zin, dat wij als kerken ook die 'wondervolle' gaven van de Geest moeten *zoeken*. Mijns inziens wordt hier niet recht gesproken over het leven uit de Geest.

Ik wil de vrijmacht van de Geest niet inperken. En ik wil ook niet ontkennen dat er in zendingssituaties wonderlijke dingen zijn gebeurd. Ik zie dat in het kader van Marcus 16. Maar dat is wat ánders dan te stellen dat er een ernstig manco is met betrekking tot wat *wij* in onze situatie van de Heilige Geest

Professor C. van der Kooi

mogen verwachten. C. van der Kooi relativeerde dit op het genoemde symposium terecht, door op te merken dat de (bijzondere) gaven van de Geest 'zeker niet het kenmerk van een gezonde gemeente zijn'. Het blijft immers opvallend dat Paulus, wanneer hij handelt over het leven in de Geest (vgl. Rom. 8:1v; Gal. 5:22), helemaal niet over die gaven spreekt. Blijkbaar toont de kracht van de Geest zich vooral in het *leven* als christen. We vinden het ook bij Johannes, zo vaak hij spreekt over het 'weten' dat wij Gods kinderen zijn (1 Joh. 3:14; 5:18).

Vernieuwing door de Geest..., wie zou er niet om bidden en ernaar verlangen? Maar dan een vernieuwing door de Geest met het Woord dat eens voor altijd 'bevestigd *is*' (1 Kor. 1:6) en 'betuigd *is*' (Heb. 2:4) door 'tekenen en wonderen' en 'allerlei krachten'!

Noten:

1. Vgl. 'Pleidooi bijstelling gereformeerde traditie', *Nederlands Dagblad*, 14 februari 2005, p. 2.
2. Vgl. A.N. Hendriks, 'Ds. Gert Hutten reist door de wereld van de Geest', in: *Nader Bekeken*, jrg. 12, nr. 2, februari 2005.
3. J.W. Maris, *De charismatische beweging en wij*, Bedum 1996, p. 45 wijst erop dat het spreken in tongen in Handelingen 10:46 duidelijk een teken is met het oog op gelovigen van *joodse* afkomst (vgl. vers 46: 'de gelovigen uit de besnijdenis'). Zij hadden het moeilijk met de nieuwe situatie in Gods koninkrijk. In Handelingen 19:6 zijn 'enige discipelen' te Efeze waarschijnlijk discipelen van de *Jood* Apollos (vgl. 18:24). In 1 Korintiërs 14:22 wordt het spreken in tongen een teken genoemd voor 'de ongelovigen'. Maris schrijft: 'Er is goede grond voor de gedachte dat bij die ongelovigen aan de (vele) Joden te Korinte werd gedacht, die immers behoefte hebben aan tekenen' (p. 67). Vgl. 'dit volk' = Israël, in vers 21. Zie ook J.W. Maris, *Geloof en ervaring. Van Wesley tot de pinksterbeweging*, Leiden 1992, p. 238v.
4. J. van Bruggen, *Marcus. Het evangelie volgens Petrus*, Kampen 1988, p. 401.
5. J. van Bruggen, *Ambten in de apostolische kerk*, Kampen 1984, p. 33.
6. C. Trimp, *De gemeente en haar liturgie*, Kampen 1983, p. 35.
7. J.W. Maris, *Geloof en ervaring*, p. 249.
8. Vgl. L. Floor, *Efeziërs. Een in Christus*, Kampen 1995, p. 119.
9. Voor het complexe karakter van de profetie vgl. A.N. Hendriks, *Die in de waarheid leidt. Bijdragen over de Heilige Geest en zijn werk*, Heerenveen (2002), p. 86v.
10. In zijn commentaar op Romeinen 12:6 zegt Calvijn: 'Zo is dan de profetie *heden* in de christelijke kerk niet anders dan een recht verstaan van de Schrift en de bijzondere bekwaamheid om haar uit te leggen.'
11. J.W. Maris, *Geloof en ervaring*, p. 203.
12. J.L. Koole, *Gaven der genezing*, Delft 1953, p. 9.

Naschrift

In het vorige nummer is in mijn artikel over het nieuwste boek van G. Hutten de zin 'Ik spreek nog niet in tongen' niet correct geciteerd (p.55). Het woordje 'nog' ontbreekt bij Hutten, maar de strekking van wat hij zegt, leidde mij wel tot dit woordje 'nog'.

Nogmaals 1 Korintiërs 7[1]

Naar aanleiding van het rapport van Deputaten Huwelijk en Echtscheiding voor de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005

Er is al heel wat nagedacht over de problematiek van echtscheiding en hertrouw. Deputaten hebben om respons en meedenken gevraagd. We hebben van onze kant geprobeerd daaraan een bijdrage te leveren. Ons artikel gaf een scribent aanleiding tot 'vermoeide verbazing'.[2] We voelen ons Abraham: 'het is ons vergund nog één keer te spreken.' Het onderwerp, en vooral de erachter liggende benadering van Gods Woord, is zo belangrijk dat we er opnieuw aandacht voor vragen. Dat doen we ook met een zeker enthousiasme. De discussie levert veel op. Ondanks de vermoeide verbazing brengt drs. A.L.Th. de Bruijne het op, breed in te gaan op wat door ons (en anderen) geschreven werd. Deputaten Huwelijk en Echtscheiding (DHE) nemen opponenten serieus en zijn daadwerkelijk bereid rapporten bij te stellen onder invloed van meedenkende critici.[3] Dat geeft moed nog een keer in te gaan op het belangrijkste zorgpunt van het hele rapport: de benadering van 1 Korintiërs 7. Te meer omdat het meegaan in de hermeneutiek die hierachter ligt, in de toekomst grote gevolgen kan hebben.[4]

Huwelijk en echtscheiding 2004

Ook in het laatste rapport van DHE (aan 'Amersfoort 2005') leggen DHE verbinding tussen het handelen van Paulus in 1 Korintiërs 7 en dat van de kerk in de periode van na het Nieuwe Testament. En zoals oplettende lezers weten, was dat ons aangelegen punt. DHE zetten zich ervoor in, hun bedoelen helder te maken door het kiezen van afgewogen en zuivere formulering en het terugnemen van formuleringen die een verkeerde indruk kunnen wekken. We willen graag uitspreken dat we deze inzet van deputaten bijzonder waarderen. We menen echter op het punt in kwestie helaas *niet nader tot elkaar gekomen te zijn.* En dat spijt ons ernstig. We vrezen met de hermeneutiek van DHE als kerken in de gevarenzone terecht te komen.

Paulus en de kerk

Het draait om de vraag naar de verhouding tussen Paulus-en-het-apostolisch-gezag én de kerk. Je kunt ook zeggen: naar de verhouding tussen inspiratie en illuminatie.[5]

Deputaten verwoorden uitdrukkelijk de uitgangspunten van hun werk: 'we willen niet anders dan het gezag van de Schrift handhaven. Van daaruit willen we werken. De normen om te spreken over huwelijk en echtscheiding halen we uit dit Woord van God. De canon is een afgesloten geheel, daaraan willen we niets toevoegen. Maar toch moeten we wel zaken uit de Schrift afleiden. Dat doen we op allerlei punten als het gaat over ethiek.'[6]

We zijn dankbaar voor wat hier verwoord is en stemmen er geheel mee in. Maar vervolgens komt dan wel de vraag: hoe functioneert ons nadenken over de concrete toepassing van Gods Woord tot dat Woord van de Here zelf? En op welk niveau staan dan de uitspraken van de kerk over praktische situaties?

Terecht schrijven deputaten: 'Het is duidelijk dat de kerk niet hetzelfde gezag heeft als Paulus.' Ze vervolgen echter met de zin: 'Maar er zijn wel meer zaken die duidelijk maken dat de kerk in het verlengde van de apostel uitspraken doet.'[7]

Voor 1 Korintiërs 7 werken DHE dat zo uit, dat we van Paulus' handelwijze in 1 Korintiërs 7 leren 'dat wij als kerk in een nieuwe situatie (dat is een in

Thema **H. Pathuis en P.L. Voorberg**

de Bijbel onvoorziene of niet genoemde situatie) ook een standpunt moeten bepalen tot scheiding.'[8] Dat betekent dat we als gemeente (in het verlengde van de apostel) de ruimte hebben om een scheiding, die *niet* ontstaan is omwille van overspel of verlating om het geloof, te 'billijken'.[9]

We verschillen met DHE niet (meer) van mening dat Paulus een aanvulling op de regel van de Here Jezus geeft. Christus gaf slechts ruimte een scheiding te billijken als er overspel had plaatsgevonden.[10] Paulus komt voor een in het onderwijs van de Here niet genoemde situatie te staan. Hij zegt dan ook dat hij voor *die* situatie geen bevel van de Here heeft (1 Kor. 7:10-16). Het betreft een situatie van een gemengd huwelijk, waarin de ongelovige de gelovige partij verlaat. Dan beslist hij met zijn apostolisch gezag, en als geïnspireerd bijbelschrijver legt hij dat vast: in zo'n situatie is de verlaten partij niet gebonden. Met deputaten zeggen we dan dat in dat geval een scheiding wordt gebillijkt en een tweede huwelijk niet als overtreding van Gods (zevende) gebod moet worden beschouwd. Maar we verschillen vooralsnog van mening over de vraag of *de kerk* nu, in het verlengde van de apostel, vergelijkbare uitspraken mag doen. Mag de kerk een bepaalde scheiding billijken, als die niet plaats heeft gevonden vanwege overspel of verlating omwille van het geloof? DHE antwoorden bevestigend. Wij ontkennend. In de volgende paragraaf geven we de argumenten van DHE en plaatsen daarbij onze kanttekeningen.

De kerk in het verlengde van de apostel

Het is de grote winst van dit rapport, dat DHE vanuit de Schrift argumenten aanvoeren om de verhouding tussen het gezag van de apostel en de kerk nader uit de doeken te doen.

Het eerste voorbeeld ontlenen DHE aan Matteüs 18:18 ('wat u op aarde binden zult, is gebonden in de hemel'). Dat wordt tot de *apostelen* gezegd, maar wij lezen het gemakkelijk alsof er staat: 'de kerk (van 2005)'. Wij trekken de lijn door van apostelen naar onze ambtsdragers. De kerk heeft uit dit woord van Jezus, gesproken tot de apostelen, afgeleid dat de kerk tucht moet oefenen. De gemeente moet beslissen over de uitsluiting. Dit is voor DHE een argument om te stellen dat de kerk ook de bevoegdheid heeft om echtscheidingen te billijken, zoals Paulus dat deed.

We betwijfelen of deze verwijzing concludent is. Inderdaad menen wij dat onze ambtsdragers vanuit Matteüs 18 bevoegdheid hebben tot bindende en ontbindende tucht, maar dan *uitsluitend vanuit wat in de Schrift geopenbaard is.* Onder tucht zetten mag alleen waar de Schrift zegt dat tuchtmaatregelen moeten worden toegepast. DHE zouden een punt hebben, als de kerken tuchtmaatregelen zouden billijken op grond van aangelegenheden die in de Schrift *niet als tuchtwaardige zonden* worden aangemerkt. Bij 'binden en ontbinden' blijft uitsluitend de Schrift de argumenten aanleveren. Zoals o.i. uitsluitend de Schrift argumenten aan mag leveren op grond waarvan een scheiding te billijken valt.

Bovendien is het nog de vraag of het wel juist is onderscheid te maken tussen de apostelen en de gemeente in deze tekst. Prof. Trimp heeft daarover het volgende geschreven.[11] 'De stellige verzekering omtrent de macht van de discipelen om effectief op aarde te binden en te ontbinden (vs. 18) kan niet geïsoleerd worden van de in vs. 17 bedoelde gemeente. De uitleg, dat de in vs. 18 bedoelde macht exclusief aan de apostelen en dus niet aan de gemeente is toe-

gezegd, doet gekunsteld aan en profileert de exegese naar kerkelijke probleemstellingen, die in later tijd actueel zouden worden. In vs. 17 zien wij *discipelen* bijeen. "Discipel" is als zodanig al niet identiek met "apostel". Bovendien gaat het, blijkens de verzen 19 en 20, de Here erom dat aan zijn discipelen duidelijk zou worden de kracht van de samenstemming en van het "symfonische" gebed onder de norm van het evangelie van Christus. Die kracht doet de afstand tussen aarde en hemel wegvallen. Bij het afscheid nemen van een broeder mag er geen tegenstrijdigheid zijn tussen aards en hemels beleid (vgl. vss. 10 en 14). Die tegenstrijdigheid wordt onmogelijk wanneer áchter het afscheid het spreken van de gemeente staat. Dat is het verband tussen vs. 17 en vs. 18. Niets wijst erop dat Christus in vers 18 de "discipelen" uittilt uit het geheel van de gemeente, want de scopus van de tekst wijst in geheel andere richting. Daarom heeft men terecht geconcludeerd, dat Mat. 18:18 macht toekent aan de *gemeente*.'

M.a.w.: de kerk gaat hier helemaal niet boven de letterlijke tekst uit! De uitoefening van de tucht door de gemeente vandaag is ook rechtstreeks in het woord van Christus besloten en geen lijn die de kerk later (door)getrokken heeft.

Als tweede voorbeeld wijzen DHE op David die de toonbroden voor eigen gebruik meenam tegen de regel van de Here daaromtrent in.[12] DHE concluderen hieruit dat dus in een bepaalde situatie van de regel mag worden afgeweken.

Onze vraag is echter of deze bepaalde situatie niet heel bijzonder bepaald is, omdat het ten dienste is van het werk van de door God gezalfde koning. 'Hier is geen sprake van de algemene regel van naastenliefde die gemakkelijk doet omgaan met de wet voor de toonbroden, maar het is het respect voor de door God gezalfde dat ertoe leidt dat heilige broden voor dit bijzondere geval worden gegeven aan iemand die geen priester is. Davids mannen eten er ook alleen maar van omdat het Davids mannen zijn en niet omdat het hongerende mensen zijn.'[13] Bovendien: wil de verhouding tussen Matteüs 12:4 en 5 zeggen dat David ook niet 'schuldig' was, of zijn dit los naast elkaar staande vergelijkingen, waarin van een zekere opklimming sprake is? Heeft de Here Davids vergrijp hier eigenlijk wel goedgekeurd, of heeft Hij dat alleen maar niet afgekeurd (of nog magerder: slechts niet gestraft)? En wil je als kerk in een situatie verzeild raken waarin de Here wellicht wel afkeurt, maar niet straft, en dan ook de kerk nog een zeker recht toekennen om zo op te treden? Is dat niet de kerk het recht geven bij de Here op het randje te gaan lopen? Kun je wel iets met deze tekst als er exegetisch (o.i. althans) nog zulke vragen te stellen zijn?[14]

Het derde argument van DHE is dat Christus in de Bergrede het zweren integraal verbiedt en toch in de brieven van Paulus eedsformules worden aangetroffen (Rom. 1:9; 2 Kor. 1:23). Mag hieruit dan toch niet afgeleid worden dat de kerk van expliciete verboden van Christus af mag wijken 'in geval van nood' (HC zd. 37)? DHE lijken zich aan te sluiten bij de exegese dat het Christus in de Bergrede gaat om het verbieden van de eed binnen de kerkgemeenschap.

Dan valt het hun op dat Paulus in genoemde teksten toch de eed gebruikt binnen de kerk. Het mag wel niet (van Christus, zie de Bergrede), Paulus doet het toch. Deputaten leiden hieruit af dat de kerk in nieuwe situaties beslissingen mag nemen, waarbij de regel die er is, niet gehouden wordt om erger te voorkomen: je mag toch zweren 'als de overheid het eist en in geval van nood' (HC zd. 37).

Gesteld al dat de opvatting van deputaten juist is,[15] dan zal de exegese nog moeten uitmaken in hoeverre Paulus écht afwijkt van wat Christus in de Bergrede zegt. Zijn het wel eedsformules die hij gebruikt? Deputaten schrijven zelf ook over 'een soort eed'...[16] En wat betekent het bijvoorbeeld dat het in de Bergrede in dit verband er vooral om gaat, dat 'uw ja ja is en uw nee nee'? In dat kader wordt eedgebruik verboden. Zie de context, die gaat over het uitspreken van allerlei nep-eden (bij hoofdhaar of bij Jeruzalem). Bovendien, en dat is vooral van belang: in 1 Korintiërs 7 treffen we niet slechts een (te exegetiseren) voorbeeld aan, maar een helder geformuleerde regel, waarbij Paulus zich er expliciet rekenschap van geeft het onderwijs van Christus in de Bergrede aan te vullen.

Het vierde argument van deputaten wijst op de overgang van sabbat naar zondag. De kerk heeft deze regel voltrokken, zonder uitdrukkelijk gebod van God. Zo mag de kerk, zonder uitdrukkelijk gebod van God, echtscheidingen billijken waar Christus dat niet doet. Is de redenering.

Alleen, wij merken op dat de overgang van sabbat naar zondag zich reeds voltrokken heeft *binnen de canon*. De gang van zaken in de Schrift (en een tekst als Op. 1:10) sanctioneren deze overgang. Maar dat is o.i. nog geen argument om de kerk de ruimte te geven, na de afsluiting van de canon en in afwijking van de canon, echtscheidingen te gaan billijken.

Het argument van de noodleugen wordt ook gehanteerd.[17] De gedachte daarachter is dat je in noodsituaties kunt voorbijgaan aan het negende gebod. Inderdaad, uit Gods Woord zelf is duidelijk dat de noodleugen in bepaalde gevallen geoorloofd is. Denk aan het geval van Sifra en Pua, Exodus 1:15, die zelfs werden beloond.

Maar heeft de kerk daarmee het recht verworven nog meer vormen van vals getuigenis te sanctioneren (naast wat de Schrift zelf aangeeft in de noodleugen)? De aanvulling van het zevende gebod door Christus in de Bergrede en door Paulus in 1 Korintiërs 7 is uiteraard geoorloofd. Maar heeft de kerk daarmee ook het recht om meer aanvullingen of uitzonderingen op het zevende gebod aan te leveren dan de heilige Schrift biedt? Van belang is toch ook dat de noodleugen hetzelfde beoogt als het negende gebod: de naaste moet bij ons veilig zijn in ons getuigen. Wanneer Sifra en Pua de waarheid gesproken hadden, hadden ze juist de geest en bedoeling van het negende gebod geweld aangedaan. Maar van eventuele uitzonderingen op het verbod om te scheiden kun je toch niet zeggen dat dat gebeurt om dat verbod juist recht te doen? Het gaat bij de noodleugen om een grenssituatie waarin een handelen dat bij oppervlakkige beschouwing met een gebod in strijd schijnt te zijn, dat toch niet is.[18]

Tot slot, uiteraard moet de gemeente bedenken wat God behaagt (Ef. 5:10),

onderscheid maken tussen goed en kwaad door het gebruik van Gods Woord (Heb. 5:14) en onderscheiden waar het op aankomt (Fil. 1:19). Maar de norm daarvoor is het Woord van God. De norm is niet inzicht van de kerk, dat is verkregen buiten de canon om of dat zelfs afwijkt van wat in Gods Woord geregeld is. We blijven van mening dat het onjuist is te spreken over in de Bijbel 'onvoorziene situaties' zoals door ĐHE toch nog steeds gedaan wordt.[19] Gods Woord is genoeg om daaruit af te leiden ook hoe we in situaties van echtscheiding in de 21e eeuw moeten rechtspreken. Hier is o.i. voluit art. 7 NGB aan de orde.

Echtscheidingsgronden

We erkennen dat het woord 'grond' voor misverstand vatbaar is. We delen van harte het pleidooi van DHE om bij alle huwelijksproblemen en echtscheidingen krachtig aan te dringen op verzoening. Tegelijk laat het onderwijs van Christus in de Bergrede zien dat de ene echtscheiding de andere nog niet is. Waar overspel heeft plaatsgevonden, is het huwelijk in zijn wezen aangetast. Elke andere zonde gaat buiten het lichaam om (1 Kor. 6:12-20). En het ingrijpende verschil tussen het huwelijk en elke andere menselijke relatie is nu juist de seksuele component. Bij overspel tast je het huwelijk in de kern aan. Daarom is dat (afgezien van de dood) de enige ontbindende bepaling in het huwelijk. Het lijkt ons dat deze exegese van Christus' woorden in de Bergrede (e.a.p.) nog steeds alleszins houdbaar is.[20] We gaan dat niet opnieuw verdedigen. Dat is al genoeg gedaan, evenzeer als DHE (e.a.) daar al vele keren tegen in zijn gegaan. We krijgen hier het gevoel van een patstelling waarin de GS een beslissing zal moeten nemen.[21]

Het onderwijs van Paulus sluit zich bij dit onderwijs van Christus aan. Als er dus geen overspel heeft plaatsgevonden, valt een echtscheiding niet te billijken. Het kan dan wél zo zijn, dat de kerk zich daarbij neerlegt (1 Kor. 7:10,11). Vervolgens beschrijft Paulus vanaf 1 Korintiërs 7:12 dat er nóg een situatie is die het huwelijk tot in de kern vernietigt en die wél ruimte geeft tot billijken van de echtscheiding. Dat is het geval als in een gemengd huwelijk de ongelovige partij weggaat. We menen dat het hier wel degelijk gaat om verlating *omwille van het geloof*. Want Paulus wil een andere situatie beschrijven dan in vs. 10v.[22] Het gaat dus (in dit gemengde huwelijk) niet om ordinaire onenigheid. Díe gevallen zijn aan de orde geweest in vs. 10-11. En omdat het nadrukkelijk gaat om een gemengd huwelijk, moet het dus om onenigheid in het geloof gaan. Die is ontstaan nadat een van beide huwelijkspartners tot geloof kwam (zendingssituatie). Ook dan geldt: blijf elkaar trouw (vs. 12)! Maar als de ongelovige dan toch zijn/haar partner verlaat (vs. 15) - het ligt dus o.i. voor de hand, dat dit omwille van het geloof is -, dan moet de gelovige kiezen tussen het geloof en het huwelijk. Dan gaat het geloof voor. In deze situatie is de verlaten partij niet gebonden. Hier wordt de scheiding gebillijkt. Meer redenen tot billijken van een scheiding leert o.i. de Schrift niet, en moet de kerk dus ook niet billijken.

Verbazend vermoeiend

We betreuren het uiteraard dat we aanleiding geven tot vermoeienis en daaraan gepaard gaande verbazing. Drs. De Bruijne krijgt het gevoel dat wij voorbijgaan aan de kerkelijke bezinning van de laatste jaren, die op gang gekomen is omdat de kerken in de praktijk vastliepen met het werken met de bekende twee echtscheidingsgronden. Wij zouden daar te weinig oog voor hebben en slechts terugwijzen naar de twee echtscheidingsgronden en geen antwoord geven op gesignaleerde knelpunten.[23]

Misschien zouden we met elkaar de vraag onder ogen moeten zien: hoe komt het dat de kerken in de praktijk zijn vastgelopen? Is dat niet voortgekomen uit het feit dat de twee schriftuurlijke echtscheidingsgronden opgerekt werden?[24] Uit 1 Korintiërs 7 werd als echtscheidingsgrond het begrip kwaadwillige verlating gedestilleerd. Vervolgens werden in de praktijk allerlei scheidingen en tweede huwelijken toegestaan. Daarna kwamen we tot de ontdekking dat er nu toch wel erg veel door de beugel kon. Kerkenraden liepen vast omdat vanuit analogieredeneringen steeds meer tweede huwelijken kerkelijk moesten worden bevestigd, terwijl iedereen wel aanvoelde dat dit niet kon. Broeders en zusters gaven na een aantal jaren in dezelfde gemeente voor God en zijn gemeente hun jawoord aan een andere vrouw of man, terwijl terugkeer naar de verlaten huwelijkspartner niet onmogelijk was. In deze praktijk liepen we als kerken vast (ook omdat de praktijk van de kerken steeds verder uiteen ging lopen) en toen gingen deputaten aan het werk.

Nadrukkelijk willen we stellen dat ook wij best wel knelpunten zien. De praktijk van ons werk dringt ons die wel op! De luxe van het niet-'probleembewust' zijn is ons niet vergund geweest. We staan alleen een andere remedie voor: terug naar de in de Schrift gegeven 'echtscheidingsgronden' en die schriftuurlijk toepassen. Dus zonder 'oprekken' en zonder dat we andere argumenten erkennen om een scheiding te billijken. Zouden we op die manier niet met elkaar kunnen pogen om met 'nieuw elan',[25] tegen de heersende praktijk in, de stijl van Gods koninkrijk neer te zetten in een samenleving die daar diametraal van afwijkt, tot eer van God en redding van de zijnen, en zo 'opnieuw inzetten op Gods bedoeling met het huwelijk'?[26] We willen in geen enkel opzicht 'een probleem van de binnenkant aanpakken via de buitenkant'.[27] Deze suggestie raakt ons diep. We zijn beiden mensen van de praktijk, die meer dan ons lief is met echtscheiding te maken hebben. We zoeken naar optimale middelen om het scheiden af te remmen, al was het alleen maar met het oog op de kinderen. Het is algemeen bekend (en ook onze ervaring), dat scheiding maar in zeer weinig gevallen echt verbetering van het welbevinden van de gescheiden mensen heeft opgeleverd en bijna nooit dat van de kinderen. Maar dit (praktische) argument hoeft ons niet te leiden. Gods kinderen gaan het meest veilig als ze zich onverkort houden aan de regels van Gods Woord. Hij weet het best wat bij zijn schepsel past, ook in de gebroken werkelijkheid van na de zondeval. Daar zoeken we naar. In die intentie verschillen we zeker niet van deputaten.

Voldoende

DHE noemen een aantal situaties waarin de Schrift niet zou voorzien en waarin de kerk, in het verlengde van Paulus, zelf de scheiding zou mogen billijken. We lopen die voorbeelden na om te zien of de door ons verdedigde opvatting daarop inderdaad vastloopt. We lopen hierbij het risico tamelijk hardvochtig over te komen.[28] We hopen dat de lezers ervan willen uitgaan dat dit zeker niet de bedoeling is, maar dat we

ook om niet te wijdlopig te zijn enigszins zakelijk moeten schrijven.

De Bruijne noemt het voorbeeld van een 'systematisch mishandelde vrouw'.[29] Het zou inderdaad keihard zijn tegen zo'n zuster niet meer te zeggen dan dat 'zij haar huwelijk zonder meer voortzet'. Is het billijken van echtscheiding dan de/een weg? We denken van niet. Allereerst bied je alle mogelijke hulp. Dan kan er van alles gebeuren. Het kan zijn dat de man door het kerkelijk vermaan de band met God (en de kerk) breekt. In dat geval kan de situatie van 1 Korintiërs 7:12v zich gaan voordoen. Het is ook mogelijk dat een kerkenraad op grond van 1 Korintiërs 7:10v adviseert tot tijdelijk uiteengaan. En dan moet er ook professionele hulp worden geregeld: wat mankeert zo'n 'systematisch mishandelende man'? Is hier elkaar trouw zijn in gezondheid en (psychische) ziekte aan de orde? Laten we in elk geval niet verder gaan dan scheiding van tafel en bed (deputaten hebben zelf toch niet voor niets zo nadrukkelijk weer op deze mogelijkheid gewezen?). Wanneer de kerkenraad heeft berust in een (al dan niet wettelijk geregelde) scheiding van tafel en bed, kan hij voor zover mogelijk zoeken naar en werken aan wegen die leiden kunnen tot het weer samenwonen van beide echtgenoten.

Vergelijkbaar is het voorbeeld dat deputaten in hun rapport noemen van een vrouw die getrouwd is met een psychopaat, die haar leven terroriseert en zelfs bedreigt en die het gezin stuk maakt. Deputaten schrijven: 'Volgens ons moet de kerk in zo'n situatie meer doen dan een afwachtende houding aan de zijlijn aannemen - we hopen maar dat de vrouw geloof en kracht genoeg heeft om vol te houden. Maar het lijkt ons een onaanvaardbare manier om als kerk "je handen schoon te houden". ... In zo'n situatie dient de kerk, als er geen andere uitweg meer is, evenals Paulus in 1 Kor. 7 te zeggen: hier bent u niet gebonden.'[30] Deputaten menen kennelijk dat hier dus 1 Korintiërs 7:15 van toepassing is. Wij vragen ons af: waarom niet 1 Korintiërs 7:10-11? Door zijn of haar psychische ziekte kan de een de ander het leven heel moeilijk maken, samen wonen onder één dak zelfs onmogelijk maken. Wij zouden er hier op willen wijzen dat de ziekte geen overspel is waardoor het huwelijk breekt. Al is het met schroom, moeten we elkaar toch niet wijzen op de beloften om elkaar trouw te zijn in gezondheid en ziekte? We zouden ervoor willen pleiten het uitgangspunt te nemen in de hierboven beschreven benadering: professionele hulp en in het uiterste geval scheiding van tafel en bed.

De Bruijne geeft ook het voorbeeld van een heel jonge man of vrouw die na een ondoordacht gesloten huwelijk al spoedig weer gescheiden is.[31] Het is heel wat om dan een heel leven zonder huwelijk voor je te hebben, terwijl je het hebt gekend. We erkennen dit. Maar wat zegt Psalm 15 in dit verband: wie tot zijn schade heeft gezworen...? Heeft de huwelijksbelofte voor God en zijn gemeente niet de kracht van een eed? Zou zo'n jonge broeder of zuster met een vrij geweten weer zulke beloften mogen geven aan een ander, terwijl de eerste man of vrouw nog leeft en 'vrij' is? Wordt dat dan geen aanfluiting? Er loopt immers nog een broeder of zuster rond aan wie hij of zij trouw heeft beloofd tot de dood scheiding zou maken?! Bovendien: zijn er niet nog vele anderen die een ongehuwd leven tegemoet moeten zien (vanwege een bepaalde handicap bijvoorbeeld, of 'gewoon' omdat ze niet de 'ware Jacob/Jacoba' hebben ontmoet)? En zijn er niet vele anderen die geen normaal huwelijksleven meer kennen ten gevolge van ziekte of ongeluk? Zou dat voor hen dan niet te zwaar zijn en voor zo'n jong gescheiden broeder of zuster wel?

Een ander voorbeeld van De Bruijne is dat van een moeder van een opgroeiend gezin, die na haar scheiding in grote problemen komt en van wie de kinderen dreigen te ontsporen omdat de stabiliteit in huis verdween.[32] We vragen: is dan een tweede huwelijk een wettig redmiddel? Mag dat de remedie zijn tegen het dreigend ontsporen van de kinderen? Wat zegt dan de belofte dat de Here zegen geeft waar men trouw zijn geboden naleeft? Mag je dan niet op bovennatuurlijke hulp rekenen? En de Here laat ons toch niet voor niets in de gemeenschap van de kerk leven? Het gaat er niet om als kerken de 'handen schoon te houden', maar wel om de goede weg te wijzen, waar mogelijk te helpen en hulp te zoeken, en niet te billijken waar op grond van Gods Woord niet gebillijkt mag worden. Waar iemand dan toch de weg van een tweede huwelijk opgaat, moet de kerk handelen in de wijsheid en barmhartigheid van Christus. Maar dat is wat anders dan dit op voorhand billijken.

Valt incest onder overspel? Of voorechtelijk geslachtsverkeer? En homoseksuele gemeenschap?[33] Hier moet de exegese beslissen. Een voorzet: incest en homoseksuele gemeenschap lijken ons overspel. Voorechtelijk geslachtsverkeer (met een ander dan de latere huwelijkspartner, veronderstellen we) zal besproken zijn, als het goed is, vóór het huwelijk gesloten is. Als dan de schuldbelijdenis aanvaard is en er vergeven is, mag dit geen rol meer spelen in een scheidingssituatie. Waar het later 'boven tafel komt', hangt er veel van af in welk kader het ter sprake komt. Het heeft in ieder geval niet plaatsgevonden tijdens het huwelijk en het bestaande huwelijk niet doorbroken.

Is begerig kijken naar een andere vrouw (volgens Christus 'echtbreuk'), grond voor scheiding?[34] Er is, dachten we, een algemeen aanvaard onderscheid tussen begeren en kijken, en de daad.

Het hek van de dam

Deputaten stellen zelf ook de vraag aan de orde of bij hun benadering niet het hek van de dam is: 'Als we zo met het zevende gebod om kunnen gaan: in allerlei nieuwe situaties de regel niet toepassen, zouden we dit dan niet met alle geboden kunnen doen?, zo vragen critici zich af'. Daarop antwoorden deputaten zelf: 'We denken dat deze vraag niet terecht is. Niet bij alle geboden staan uitzonderingen beschreven.'[35] Maar als we als kerken van deze tijd, naar analogie van Paulus, zelf uitzonderingen op het zevende gebod erbij mogen bedenken, waarom mogen we dan niet, evenzeer naar analogie van Paulus-bij-het-zevende-gebod, bij ándere geboden uitzonderingen acceptabel vinden? Dat kan dan in meer situaties noodzakelijk gevonden worden. We hebben er eerder aandacht voor gevraagd, toen we verwezen naar het toepassen van andere geboden of regels van de Schrift inzake bijvoorbeeld het afwijzen van homoseksueel samenleven en ambtelijke dienst door zusters van de gemeente. We zijn er dus niet helemaal gerust op dat het hek echt niet van de dam gaat, bij de benadering van deputaten. Als we zo, we menen het toch zo te moeten aanduiden: eigenmachtig met de Schrift om mogen gaan, kan dat meer gaan gebeuren.

Conclusie

We menen dat niet overtuigend is aangetoond dat de Schrift meer ruimte

geeft om zich legitiem neer te leggen bij een echtscheiding dan bij overspel en kwaadwillige verlating om het geloof (à la 1 Kor. 7:15). We zouden ervoor willen pleiten als kerken met nieuw elan naar die heldere regels terug te keren, en van daaruit te werken aan trouw in de huwelijken en preventie van echtscheidingen. Laten we voor die stijl van Gods koninkrijk opkomen, en die met verve verdedigen in deze wereld en in deze tijd. We hopen dat de GS van Amersfoort in die zin besluit.[36]

Noten:

1. Dit artikel is eerder deze maand in twee afleveringen verschenen in de *Gereformeerde Kerkbode Groningen-Fryslân-Drenthe*.

2. Ons artikel in: *Gereformeerde Kerkbode Groningen-Fryslân-Drenthe* 26 maart 2004. Bedoelde reactie in: A.L.Th. de Bruijne, 'Oud en Nieuw. De kerkelijke discussie rond echtscheiding 1', in: *De Reformatie*, jrg. 79 (2003-2004), p. 670.

3. Bij wijze van voorbeeld wijzen we op de bespreking van de uitdrukking 'hardheid des harten' in: De Bruijne, a.a. 4, p. 717v.

4. We verwijzen hier naar het artikel 'Schriftverstaan' dat verschenen is op de website *gereformeerd-blijven.nl*. De schrijvers van dat artikel baseren zich vooral op het rapport aan de GS van Zuidhorn. We zouden het zeer op prijs stellen als DHE op dit artikel willen reageren, omdat het op constructieve wijze fundamentele vragen aan de orde stelt, die ons buitengewoon benieuwd maken naar de visie van DHE.

5. Zie het in noot 3 genoemde artikel aan het slot.

6. *Rapport DHE aan 'Amersfoort 2005'*, p. 12,13.

7. *Rapport DHE*, p. 16.

8. *Rapport DHE*, p. 16.

9. *Rapport DHE*, p. 16.

10. We realiseren ons dat DHE het met deze benadering van de Bergrede niet eens zijn. In het vervolg komen we daar nog op terug.

11. C. Trimp, *Ministerium*, Groningen 1982, p. 164 (met dank aan ds P.L. Storm voor deze verwijzing).

12. *Rapport DHE*, p. 17.

13. J. van Bruggen, *Matteüs. Het evangelie voor Israël*, Kampen 1990, p. 213.

14. Bovendien: de spits van Mat. 12:4 is toch de bevoegdheid van de gezalfde des Heren? Zoals Nielsen kort en goed samenvat: 'met de verwijzing naar de handelwijze van David en de zijnen wordt bedoeld: als David zijn mannen toestond de wet te overtreden door hen de toonbroden te laten eten, toen ze honger hadden - hoeveel te meer mag de Messias, Jezus, dit zijn discipelen toestaan, wanneer zij honger hebben' (J.T. Nielsen, *Het evangelie naar Mattheüs dl 1*, Nijkerk 1971 p. 239). Wederom dank aan ds. P.L. Storm.

15. Prof. dr. J. Douma is bijvoorbeeld van oordeel dat je vanuit het geheel van de Schrift niet kunt volhouden dat het de strekking van Mat. 5 is dat de eed nooit gebruikt mag worden binnen de kerk. Zijn argumentatie is onder andere: 'Allereerst zegt Christus in de Bergrede duidelijk dat Hij niet gekomen is om de wet en de profeten te ontbinden, maar juist gekomen is om die te vervullen (Mat. 5,17vv.). Uit veel plaatsen in de wet en de profeten hebben we reeds kunnen opmaken dat de HERE er een eer in stelt wanneer zijn volk bij zijn naam zweert (zie ook nog bijv. Jes. 45,23; Jer. 4,2; 12,16). Welnu, dan is de vraag reeds daarom voor de hand liggend, of ook het *oprechte* eedzweren onder het vonnis van Mat. 5 en Jak. 5 valt.' Verder wijst hij er bijvoorbeeld op dat ook Christus zelf Zich onder een eed heeft laten plaatsen tegenover de hogepriester (Mat. 26:63v) (J. Douma, *De Tien Geboden*, Kampen 1999, p. 123v).

16. De Bruijne, a.a. 3, p. 703. *Rapport DHE*, p. 17.

17. De Bruijne, a.a. 3, p. 703. *Rapport DHE*, p. 20.

18. Zo B.M. Lee in *Mendacium Officiosum*, Groningen 1979, p. 154. Vgl. p. 99 over de noodleugen die juist die loyaliteit en trouw aan de naaste betoont, die de *veronderstelling* is van het negende gebod. (Met dank aan ds. P.L. Storm voor deze verwijzing.)

19. *Rapport DHE*, p. 18. Het lijkt ons onmogelijk dat de Hére bepaalde situaties niet zou voorzien. Valt er dan wel te spreken van door de Schrift niet voorziene situaties? De Here is toch de eerste Auteur van de Schrift. Daarom pleiten we voor het spreken over niet genoemde situaties.

20. De Bruijne stelt dat, waar we bij overspel op vergeving aandringen, overspel niet meer als echtscheidingsgrond kan worden opgevoerd (a.a. 2, p. 687 en A.I..Th. de Bruijne, 'Gesprek rond echtscheiding', in: De Reformatie, jrg. 80 (2004-2005), p. 220. Hier speelt het woord 'grond' ons parten alsof dat een soort recht tot scheiden zou verlenen. In de hoofdtekst hebben we aangegeven hoe we het woord grond willen gebruiken. Aan dat woord zal in dit verband steeds deze bepaalde uitleg gegeven moeten worden.

21. We doelen op de exegese van desbetreffende gedeelten, zoals die door De Bruijne o.a. gegeven wordt in: a.a. 2, 687. Hier wordt gewerkt met argumenten uit de historische context. O.i. moet je daar voorzichtig mee zijn, omdat die niet canoniek is. Ook wordt geargumenteerd met het feit dat iets in parallelle plaatsen niet wordt genoemd (A.L.Th. de Bruijne, 'Gesprek rond echtscheiding', p. 219). Het werken met argumenta e silentio heeft (eveneens) z'n gevaarlijke kanten.

22. Paulus onderscheidt deze situatie van de vorige door het gebruik van het woord 'maar', vs. 12.

23. De Bruijne in: a.a. 1, p. 670.

24. *Rapport DHE*, 19. Zie ook A.I..Th. de Bruijne, 'Gesprek rond echtscheiding', p. 218.

25. De Bruijne, a.a. 1, p. 673.

26. De Bruijne, a.a. 2, p. 686.

27. De Bruijne, a.a. 2, p. 685.

28. De Bruijne vraagt daar terecht ook aandacht voor, zie: 'Gesprek rond echtscheiding', p. 221.

29. De Bruijne, a.a. 1, p. 673.

30. *Rapport DHE*, 19; De Bruijne, a.a. 3, p. 702; id. 'Gesprek rond echtscheiding', p. 220.

31. De Bruijne, a.a, 4, p. 719.

32. De Bruijne, a.a. 4, p. 719.

33. *Rapport DHE*, p. 18.

34. *Rapport DHE*, p. 19.

35. *Rapport DHE*, p. 20.

36. Dat is dus wat anders dan sinds 1996 niets doen en valt dus niet onder de aanduiding 'zwaktebod' o.i., cf. A.I..Th. de Bruijne, 'Gesprek rond echtscheiding', p. 218.

Register Nader Bekeken jaargang 1-11

Iedere jaargang van Nader Bekeken blijft toegankelijk doordat er in het januarinummer registers van de afgelopen jaargang worden opgenomen. Om het zoeken te vergemakkelijken is nu ook van alle eerder verschenen jaargangen één groot trefwoordenregister samengesteld. U kunt het vinden op www.woordenwereld.nl, onder Nader Bekeken.

Democratie of christocratie?

Heel wat broeders ambtsdragers zullen in deze dagen met een diepe zucht afscheid nemen van zo'n vier jaar intensief bezoek- en vergaderwerk. Die diepe zucht zal in de meeste gevallen er één van verlichting zijn. Dat is ook wel een beetje te begrijpen. Wie immers naast zijn gewone, dagelijkse bezigheden ook nog op een verantwoorde manier ouderling of diaken wil zijn, ontdekt al gauw dat er heel wat van hem gevraagd wordt. Tijd, dat zeker. Maar vooral ook incasseringsvermogen.

Ik heb niet de illusie dat het vroeger allemaal koekoek één zang was in onze kerken. Maar zelfs de meest grote optimist zal het niet kunnen ontkennen, dat er zich langzamerhand heel echte stromingen aan het ontwikkelen zijn onder ons. Stromingen, die dan vaak ook zich nestelen binnen de kerkenraad.

Stromingen brengen een actie-reactieklimaat met zich mee. Stromingen dwingen ook tot het innemen van standpunten. Dat betekent dat er op vergaderingen van de kerkenraad vaak lang en heftig gediscussieerd wordt. Ten langen leste moet soms zelfs het middel van een stemming gebruikt worden om tot een besluit te komen. Maar dat betekent tegelijk dat welk besluit een kerkenraad ook neemt, hij altijd geconfronteerd zal worden met het ongenoegen van gemeenteleden. Gemeenteleden, die steeds mondiger worden. Het aantal brieven vanuit de gemeente neemt daarom toe. En die brieven hebben, zo zult u begrijpen, meestal niet het karakter van fanmail! Geen wonder dus dat ambtsdragers blij zijn als ze worden afgelost. Dat betekent immers dat ze niet meer deel hoeven te nemen aan verhitte discussies. Het betekent ook dat ze niet meer naar gemeenteleden uit hun wijk hoeven om verantwoording af te leggen van allerlei besluiten, die met of tegen hun zin genomen zijn door de kerkenraad.

Verantwoording! Het bevestigings-formulier spreekt wel over het afleggen van verantwoording, maar het gaat dan wel om een verantwoording afleggen naar de grote Opdrachtgever toe. Het is m.i. goed hier eens de vinger bij te leggen. Zonder dat we het in de gaten hebben, is de gedachte bij velen binnengeslopen dat het in de kerkenraad gaat om een democratisch gekozen gezelschap. Een soort kerkbestuur, dat door de leden gekozen is en daarom ook verantwoording moet afleggen van al zijn doen en laten. Ik hoor zelfs al wel eens geluiden dat de kerkenraad een getrouwe afspiegeling behoort te zijn van de gemeente. En iedere ouderling of diaken vertegenwoordigt dan zijn eigen achterban op de vergaderingen. Zijn achterban, dat zijn dan de mensen die hem gekozen hebben.

Ik ben ervan overtuigd dat een kerkenraad die zo tegen zichzelf aankijkt, onmogelijk geestelijk leiding kan geven. Een raad die z'n oren laat hangen naar de mening van de meerderheid in de gemeente, is niet geestelijk bezig. Een raad die wijkt voor de hete adem van een kleine groep verstarden of verlichten, is evenmin geestelijk bezig. Het principe van een kerkenraad is juist dat hij zelf, in verantwoording naar het Hoofd van de kerk, besluiten neemt die goed zijn voor de gemeente als geheel. Ambtsdragers zijn gekozen en benoemd om voor te gaan en niet om te volgen!

In de wereld zou zo iets hoogmoedig klinken. 'Wat denken ze wel! Wie heeft hen eigenlijk gekozen? Wij toch?!' Ja, dat is waar. Ouderlingen en diakenen zijn inderdaad gekozen door de gemeente. Maar dat ligt toch wel wat anders dan met het verkiezen van gemeenteraadsleden of parlementsleden. Ambtsdragers zijn gekozen door de gemeente, maar *geroepen* door de kerkenraad (art. 20 KO). En de kerkenraad doet dit 'roepen' namens het Hoofd van de Kerk. Zo moeten ambtsdragers nog altijd bevestigend antwoorden op de vraag: 'Bent u ervan overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen?' Dat betekent dat ambtsdragers niet een middel zijn waardoor de gemeente uiteindelijk zichzelf bestuurt, maar dat ambtsdragers het middel zijn waardoor Christus zijn kostbare gemeente wil regeren! Geen democratie in de kerk, maar christocratie! Dat botst met alle moderne ideeën. Ik weet het. Maar laten we niet wijzer willen zijn dan Hij die zijn Bruid kocht met zijn leven en haar koesteren wil tot de Bruiloft.

R.Th. Pos

Sleutelen aan de kwaliteit van het lokale bestuur

Onze gedecentraliseerde eenheidsstaat, wij noemen die ook wel 'het huis van Thorbecke', bestaat reeds anderhalve eeuw. De drie zuilen van bestuur: het rijk, de provincie en de gemeente, zijn in die periode zo vanzelfsprekend geworden, dat voor velen een verandering in dat systeem ondenkbaar leek. Er is wel eens aan getrokken en er is wel eens aan geschud, maar dit stoere gebouw bleef stevig overeind. Met een aantal recente voorstellen wordt getornd aan het instituut als zodanig. Daarmee lijkt er nu beweging te komen in dat zo sterke en stabiele huis. Het huis dat vanaf 1848 stabiel was, raakt, lijkt het wel, los te komen van zijn fundamenten.

Malieveld

Naar mijn mening zijn de gevolgen zo verstrekkend, dat het nut heeft om ook bij deze politieke en bestuurlijke rondblik in ons blad daar aandacht aan te besteden.

Het is nog niet zo lang geleden (oktober 2004) dat eerbiedwaardige bestuurders van de gemeenten in Nederland optrokken naar het Malieveld om tegen de rijksoverheid te demonstreren. En dat Malieveld is niet zomaar een willekeurige plek in ons land, waar het leuk is om je mening te laten horen. Het is ook bijna sinds het optrekken van het huis van Thorbecke *de plaats* waar georganiseerde en ongeorganiseerde groepen in ons land hun mening kenbaar maken.

Was het niet in 1918 dat vanaf dit Malieveld de karos met daarin H.M. Koningin Wilhelmina werd voortgetrokken door Den Haag, waarmee men aanhankelijkheid wilde bewijzen na de poging van de sociaal-democraat Troelstra een omwenteling te veroorzaken?

Als er op dit veld wordt gedemonstreerd en zeker als bestuurders zover gaan om dat te doen, dan is er wat aan de hand. Meer dan zomaar een kleinigheid. Dan is er, lijkt mij, op zijn minst sprake van een vertrouwenscrisis in die gedecentraliseerde eenheidsstaat. De oproep van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) om te komen tot een Handvest voor de onderlinge verhoudingen tussen de bestuurslagen duidt op grote onzekerheid in gemeenteland.

Vertrouwt men in bestuurlijk Nederland elkaar nog wel? Wat verwachten rijk, provincie en gemeente van elkaar? En dan gaat het dus direct om de kwaliteit van het bestuur waar wij allemaal mee te maken hebben. Want de kwaliteitsvraag is meer dan een imagoprobleem.

Vandaar mijn rondblik.

Moederdepartement

Het probleem van de kwaliteit in het bestuur is in eerste instantie een zaak van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het grote 'moeder-Departement'. Daar trekken altijd alle bestuurders naartoe, omdat dit ministerie de vertegenwoordiger is van de zogenaamde lagere overheden. Maar vooral ook omdat dit ministerie bij uitstek de onderlinge samenhang, de consistentie en de degelijkheid van het bestuur bewaakt. Op het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, zoals het officieel heet, komen alle bestuurlijke lijnen samen, wordt er gecoördineerd, gestuurd, gewerkt aan goede onderlinge verhoudingen en doorlopend gewerkt aan de kwaliteit van het binnenlands bestuur.

Als we dan kijken naar wat er 'op de rol' staat bij Binnenlandse Zaken voor de komende tijd, dan is dat nogal wat. Allemaal beleidsvoornemens van grote importantie. Ik noem er een paar.

1. Invoering van een verbeterde Wet gemeenschappelijke regeling, de zogenaamde WGR-plus.
2. Evaluatie van de dualisering, ingevoerd in maart 2002.
3. Voortgaan met invoering van de gekozen burgemeester.
4. Wijziging van het kiesstelsel.

Rondblik **A. van Leeuwen**

Elk van deze speerpunten van het kabinet heeft op eigen wijze gevolgen voor de verhoudingen binnen de gedecentraliseerde eenheidsstaat.

Wat jammer is, en ook politiek onverantwoord naar mijn mening, is het feit dat voorbijgegaan wordt aan de onderlinge samenhang tussen deze speerpunten. Wij horen ook niets over de gevolgen voor het stelsel als geheel, zoals we dat hebben. Laat ik die speerpunten hier eens kort onder de loep nemen.

De WGR-plus

De WGR-plus is feitelijk een veredelde mogelijkheid om de Wet gemeenschappelijke regeling toe te passen. Min of meer een noodoplossing om tussen de provincie en de gemeente een zelfstandige bestuurslaag te schuiven.

Een bestuurlijk instrument, waarvan de gevolgen voor de inrichting van het overig middenbestuur in ons land nog steeds geen serieuze aandacht krijgen.

Niemand weet wanneer die wet, die in voorbereiding is, behandeld zal worden. Voorlopig moeten betrokken regiobesturen, gemeenten en de provincies maar wat voortmodderen en al improviserend hun onderlinge verhoudingen bepalen.

Dualisering

Voor het lokale bestuur heeft de invoering van de dualisering gevolgen gehad die nu nog nawerken. Daarom is er bij voorbaat afgesproken dat deze hele operatie grondig zou worden geëvalueerd.

Maar wat gebeurt er? Voordat die evaluatie gestalte krijgt, en vooruitlopend daarop, wordt nu al weer een volgende stelselwijziging voorbereid. En let wel, zonder dat rekening wordt gehouden met en rekenschap wordt gegeven van de veranderde positie van de burgemeester in het duale stelsel. Dat levert in bestuurlijk Nederland bij betrokkenen steeds meer onzekerheid op.

Invoering gekozen burgemeester

Over dit speerpunt van de minister van bestuurlijke vernieuwing binnen de werkingssfeer van het departement van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, te weten minister Thom de Graaf, valt heel veel te zeggen. En er is al veel over gezegd en geschreven. Een van de dingen die opvallen bij deze D66-minister, is dat hij vakkundige kritiek op zijn voorstellen van adviescolleges van allure niet in zijn bijna ongewijzigde wetsvoorstellen betrekt. Hij doet het voorkomen alsof dat niet-betrekken van die adviezen een kwaliteitsimpuls is van zijn kant.

En als ik over adviescolleges van allure spreek, heb ik het o.a. over de Raad van State, die de zorg van vele gemeentebestuurders deelt, dat de invoering van de gekozen burgemeester niet zonder meer zal leiden tot een versterking van de kwaliteit van het lokale bestuur.

Een burgemeester die gekozen is met meerderheid van stemmen, is bepaald geen garantie voor zijn kwaliteit als bestuurder. Daar komt veel meer voor kijken. Een visie daarop ontbreekt in het wetsvoorstel.

Wijziging van het kiesstelsel

Het nationale kiesstelsel schijnt in de visie van diezelfde minister hoe dan ook op de schop te moeten.

Improviseren en experimenteren met het Huis van Thorbecke komt ook naar voren in de voorgestelde wijziging van het kiesstelsel. Minister De Graaf beoogt met zijn voorstel een partieel districtenstelsel in te voeren.

De kiesraad (waarvan br. G.J. Schutte lid is) heeft deze maatregel adequaat en subtiel dodelijk gekwalificeerd als 'een maatregel die nauwelijks op positieve of negatieve gevolgen te betrappen valt'.

De vernieuwingstrein gaat door

De vernieuwingsvoorstellen vanuit Schedeldoekshaven nr. 200 (adres van het ministerie) blijven voorspelbaar, maar zijn niet doordrenkt van de adviezen van de Raad voor het binnenlands bestuur, de Raad van State, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de commissie-Geelhoed over de bestuurlijke verhoudingen in ons land. Integendeel.

De trein dendert gewoon door en het lijkt erop dat de machinist niet meer op de bok zit.

Daarom stonden bestuurders op het Malieveld en demonstreerden zij tegen de rijksoverheid. Een noodkreet over de fundamentele vertrouwenscrisis in bestuurlijk Nederland.

Commissaris J. Franssen

Op een minicongres over de kwaliteit van het lokale bestuur in het Provinciehuis van Zuid-Holland zei de C.d.K. van die provincie, de heer Franssen, het zo: 'Zolang het Ministerie van BZK en het kabinet vooralsnog zijn gericht op enkele bestuurlijke vernieuwingsprocessen, zonder aandacht voor hun onderlinge samenhang, de gevolgen voor de bestuurlijke verhoudingen en de toekomst van het bestuurlijk bestel als geheel, staan wij als decentrale overheden voor de opgave om zelf de onderlinge verhoudingen zo goed mogelijk te bepalen. Geconfronteerd met onderling niet samenhangende vernieuwingsprocessen als WGR-plus, dualisering en de gekozen burgemeester, is het aan provincies en gemeenten en WGR-regio's om zelf de onderlinge verhoudingen zo goed mogelijk te bepalen.'

Ten slotte

Goed bestuur heeft te maken met chemie tussen hoofdrolspelers.

Goede voorwaarden scheppen om tot goede kwaliteit van het lokale bestuur te komen, gaat ook gepaard met chemie tussen de wetgever en zij die de wetgever adviseren. Ook zij zijn hoofdrolspelers. Aan de bekwaamheid van een minister die deze randvoorwaarden over het hoofd ziet en zich slechts richt op de zogenaamde 'kroonjuwelen' van zijn partij, zonder echt te luisteren naar adviseurs van de kroon, kan wat mij betreft sterk getwijfeld worden.

De verdronken evangelist

Leren van Duitsland (1)

Samenvatting drie artikelen over evangelisatie
Evangeliseren is je begeven op glad ijs. Wie zonder deugdelijke uitrusting gaat, zal verdrinken (eerste artikel). De deugdelijke uitrusting is de bijbelse waarheid (tweede artikel). Uitgerust met de waarheid van God mag je proberen bij de ander te komen (derde artikel).

Het was winter. Er lag ijs. Zijn hond vond het prachtig en stoof het ijs op. Maar het ijs brak en de hond jankte terwijl hij het ijs op probeerde te krabbelen. Het ging zijn baas door merg en ziel. Hij probeerde hem te redden. Mensen waarschuwden hem dat hij niet te ver moest gaan, maar het gejank deed hem alle voorzichtigheid uit het oog verliezen. Hij waagde zich te ver het ijs op. Baas en hond verdronken. De redder was te ver gegaan...

Hoe ver gaan wij met de aanpassing van het evangelie aan de moderne mens? Kun je je ook zover aanpassen dat je samen verdrinkt?

Evangelisatie in een postmoderne wereld

Deze vraag wordt opgeroepen in een boek van dr. Wolfgang Nestvogel. Zijn promotiestudie ging over de prediking van dr. Martyn Lloyd-Jones, ook bij ons in Nederland wel bekend. Hij onderzoekt in dat proefschrift de relatie tussen Gods soevereiniteit (uitverkiezing) en de menselijke verantwoordelijkheid (bekering). Sinds 2001 is hij docent praktische theologie aan de Akademie für Reformatorische Theologie in Marburg.[1] Hij schreef een boek over evangelisatie met de titel: *Evangelisation in der Postmoderne. Wie Wahrheit den Pluralismus angreift...*

De boodschap van zijn boek zou je zo kunnen samenvatten: wie het in zijn hoofd haalt om deze postmoderne wereld in te gaan als evangelist, moet stevige grond onder de voeten hebben en een goed verhaal hebben. Het gaat er niet alleen om dat je bij de hoorder aankomt, maar dat je met het evangelie bij de hoorder aankomt. Evangeliseren is de leer van de Bijbel brengen. Op dat punt moet je niet aanpassen of inkorten. Want als je dat doet, loop je het risico dat je wegzakt in het denken van onze tijd. Je moet daarom wel rekening houden met de tijd waarin je leeft, maar niet opgaan in het denken van de tijd.

Dubbele liefde

Ieder die het evangelie mag brengen, komt in een spanningsveld. Het is de liefde tot Christus, waardoor je op weg gaat naar de medemens in zijn of haar situatie. Het is de liefde tot die medemens, waardoor je zo dicht mogelijk bij hem of haar probeert te komen. In 1 Korintiërs 9 beschrijft Paulus hoe hij zich aanpast aan de hoorders.

> Vrij als ik ben ten opzichte van iedereen, ben ik de slaaf van iedereen geworden om zoveel mogelijk mensen te winnen. Voor de Joden ben ik als een Jood geworden om hen te winnen. Ikzelf sta niet onder de Joodse wet, maar toch heb ik me eraan onderworpen om hen die er wel onder staan, te winnen. En voor hen die niet onder de Joodse wet staan, ben ik als iemand geworden die de wet niet heeft, om hen te winnen. Dit betekent niet dat ik de wet van God heb losgelaten, maar dat ik mij heb onderworpen aan de wet van Christus. Voor de zwakken ben ik zwak geworden om hen te winnen. Ik ben voor iedereen wel iets geworden, om in elke situatie althans enkelen te redden.

Rondblik **H. Drost**

Dr. Wolfgang Nestvogel

Die tekst noemt dr. Wolfgang Nestvogel één van de meest misbruikte teksten uit de Bijbel. Hoe wordt die tekst dan misbruikt? Men misbruikt die tekst om zich zo aan te passen aan de hoorder, dat de inhoud van de boodschap geschaad wordt.

Aanpassingen

Met veel voorbeelden uit met name de Duits evangelische wereld laat Nestvogel zien hoe de vraag naar aanpassing aan de hoorder in het evangelisatiewerk een andere - even belangrijke - vraag heeft weggeduwd. Dat is de vraag namelijk welke middelen bij de boodschap passen. Hij heeft het met name over het evangelisatieproject ProChrist.[2]

En dat herken ik nogal om me heen. Ook in Nederland is onder invloed van de evangelische aanpak het adagium bij evangeliseren steeds sterker: pas je aan aan de behoeften van de hoorder. Er worden vormen gezocht die de moderne mens aanspreken. Er worden shows opgevoerd waarbij het evangelie dicht bij de moderne mens gebracht wordt. Amusement moet het evangelie 'hapklaar' maken. En haast nooit klinkt de vraag mee die in dit boek wel gesteld wordt: zijn alle middelen geoorloofd? Zijn er ook geen muziekvormen, theatervoorstellingen en dramaopvoeringen waarvan je moet zeggen dat ze niet bij de boodschap passen?

Het valt op hoe sterk evangelische christenen zich kunnen aansluiten bij de cultuur. Een sterk punt is vaak een zwak punt: je kunt je zo aansluiten bij de cultuur, dat je erin opgaat.

Het verandert uiteindelijk ook de inhoud van de boodschap. En het erge is dat velen het niet door hebben, omdat wij zelf ook zo gebeten zijn door de cultuur waarin we leven. Wanneer - om een voorbeeld te noemen - de leer van de kerk als iets vreselijks wordt gezien, zijn we postmoderne leden geworden van kerken die eens beseften dat je alleen overeind blijft op basis van de gezonde leer. Maar als de kerk(mensen) zo het fundament ondermijnen, lopen we het gevaar in de moderne cultuurzee te verdwijnen.

Postmoderne christenen

In zijn boek tekent Nestvogel onze postmoderne cultuur. Dat ga ik niet herhalen. Dat is in Nederland al vaak beschreven.[3]

Wel interessant is dat hij laat zien hoe in veel evangelisch-getinte evangelisatie het postmodernisme is binnengedrongen. Hij beschrijft hoe de onttheologisering van de evangelisatie niet betekent dat bijbelse waarheden direct ontkend worden, maar dat ze steeds meer genegeerd worden. De praktijk wordt steeds minder door grondige bijbelse leer en gezonde theologie gestempeld. Het lijkt vaak meer te gaan om uit te nodigen tot de sensationele belevingen dan om de woorden van Christus. Het christelijk leven wordt voorgesteld als een emotionele achtbaan waar je van de ene sensatie naar de andere gaat. De middelen die ingezet worden, zijn daar dan ook op gericht: het gaat om spetterende muziek, christelijke versies van house en flitsende getuigenissen. Maar onze Heiland heeft zijn volgelingen niet tot de ultieme religieuze belevenis genodigd, maar tot navolging. En op de weg van de gehoorzaamheid komen dan in zijn spoor allerlei ervaringen, maar ze staan niet centraal: Hij staat centraal.

Christen en cultuur

Dr. Nestvogel stelt de vraag of cultureel bepaalde vormen neutraal zijn. Ik merk bij mezelf de neiging om daar 'ja' op te zeggen. Of in een eredienst nu een psalm of een opwekkingslied gezongen wordt - het zit niet in de vorm. Of je in evangelisatie het evangelie spreekt of het speelt in mime - het zit niet in de vorm.

Maar de laatste tijd bekruipt mij het idee dat ik daar te argeloos in ben. Dat komt ook door dit boek. Er kan verandering van inhoud meekomen via de vormen die je gebruikt. Wie alleen nog uit de bundel *Opwekking* zingt, raakt bijbelse noties kwijt die de psalmen wel aangeven. Wie in evangelisatie op sfeer inzet, maakt het allemaal wel aantrekkelijk, maar houdt weinig ruimte voor echte confrontatie over.

Hoe ga je met de cultuur om je heen om? Ik ben geholpen door de lijn die dr. Peter van de Kamp in zijn dissertatie over de kerk in de stad aangeeft. Hij noemt drie punten als het gaat om je houding tegenover de cultuur, nl. accepteren, honoreren en corrigeren.[4] In Nederland zie je de eerste twee volop gebeuren. Het laatste lijkt wel buiten beeld te raken, waar we als gereformeerden steeds meer doordrenkt raken met de evangelische openheid - en argeloosheid - tegenover de moderne cultuur. Door het lezen van dit boek leer ik weer wat minder argeloos te zijn. In ieder geval heb ik deze waarschuwing goed in mijn oren geknoopt: 'Door het gebrek aan bereidheid om zich tegen bepaalde "moderne" ontwikkelingen te verzetten kan het komen tot een substantiële verandering van geloof.'[5]

Dit is een eerste artikel n.a.v. het boek van dr. Wolfgang Nestvogel, *Evangelisation in der Postmoderne. Wie Wahrheit den Pluralismus angreift...*; uitg. Christlische Literatur-Verbreitung, Bielefeld 2004, 156 pag. ISBN 3-89397-968-9. Prijs € 5,90. Het boek is te downloaden via http://www.clv.de/index.php.

Noten:

1. http://www.reformatio.de/.
2. http://www.samenvooreuropa.nl.
3. Zie bijvoorbeeld G.J. van Beusekom, 'Ontstaan en betekenis van het postmodernisme', in: *Uitgedaagd door de tijd. Christelijke zending in een postmoderne samenleving*, uitg. IZB. en Frederika Oosterhoff, *Het postmodernisme in bijbels licht*, uitg. Woord en Wereld, nr. 62.
4. *Hart voor de stad*, p. 263 en 301.
5. Nestvogel, p. 21.

Wat moeten we verwachten van de Heilige Geest?

Interview met dr. A.N. Hendriks

In augustus 2004 heb ik voor de Enschedese studenten dominee A.N. Hendriks in een interview enkele vragen gesteld over charismatische vernieuwing, geloofsbeleving en het werk van de Heilige Geest. Onderwerpen die nauw met elkaar zijn verbonden. In mijn studententijd ben ik vaak in aanraking gekomen met opvattingen over geloofsbeleving en het werk van de Heilige Geest, die ik niet kon plaatsen in mijn eigen geloofsbeleving. Om antwoord te krijgen op enkele basisvragen over dit onderwerp, ben ik hierover gaan lezen en ben daarbij op het idee gekomen dominee Hendriks deze vragen ook voor te leggen. Ik hoop dat door dit interview studenten en anderen (extra) handvatten over dit onderwerp aangereikt krijgen.

Dr. A.N. Hendriks is al enkele jaren met emeritaat in Amersfoort, maar nog altijd actief met het schrijven van boeken en artikelen. Zijn aandacht gaat vooral uit naar het werk van de Heilige Geest en de ambten in de kerk. In de Gereformeerde Kerken staat hij bekend als een deskundige op het gebied van de Heilige Geest en hij heeft daarover meerdere boeken geschreven. Kortgeleden verscheen van zijn hand bijvoorbeeld een standaardwerk over de Heilige Geest.[1]

Jonge christenen voelen zich momenteel sterk aangetrokken tot jeugdkerken en ander geloofsactivisme met een charismatisch karakter. Ze voelen zich niet meer zo thuis in een kerk waar voor gevoel en beleving weinig plaats is. Theologen als McGrath (Oxford)[2] en Van der Kooi (Amsterdam, VU) denken dat evangelische bewegingen (het zijn niet altijd kerken) invloed zullen uitoefenen op de traditioneel protestantse kerken en uiteindelijk een verandering in charismatische richting veroorzaken. Is onze kerken datzelfde lot beschoren?

Ik denk dat de opleving van het charismatische sterk samenhangt met onze huidige cultuur, die een emotiecultuur en een gevoelscultuur is. Omdat het buiten zo koud is, moet het binnen in de kerk wat warmer worden en moet het geloof ook gevoeliger worden. Zulke dingen waaien ook wel weer over. We hebben een tijd gehad dat iedereen de dingen heel sterk rationeel benaderde, dat is ook overgewaaid. Het is maar de vraag hoe lang die gevoels- en emotiecultuur standhoudt. Wat onze kerken betreft is het belangrijk dat we goed doorhebben dat we de invloed van de cultuur ondergaan en dat jonge mensen in onze kerken zich erg aangetrokken voelen tot die evangelisch-charismatische geloofsbeleving.

Maar geloof is toch niet alleen maar Woord en waarheid? Gevoel en beleving zijn nadrukkelijke bestanddelen van het geloof, onafhankelijk van cultuur, die toch ook ruimte in de eredienst mogen hebben?

Dat is natuurlijk eigenlijk niks nieuws. Dat vind je ook al in onze belijdenisgeschriften terug. Denk eens aan de Catechismus, die in een zeer persoonlijke toonsoort gesteld is. De woordjes 'ik' en 'mij' komen daarin steeds weer terug. Denk ook eens aan de Dordtse Leerregels, die vooral in de hoofdstukken III/IV en V echt spreken over het gevoel van de genade, alles wat Gods kinderen kunnen ondervinden.

Interview **Hugo Boiten**

Dus het staat ook echt in onze belijdenis, de aandacht voor gevoel en ervaring. Ik denk alleen dat nu weer het gevaar dreigt dat gevoel en ervaring uitvergroot worden. Ik zie nu soms ontboezemingen waarin mensen op gevoel drijven; 'iets is pas waar als ik het voel', 'ik moet vóelen dat de Heilige Geest in mij werkt en ik moet voelen dat ik het eigendom ben van de Here Jezus'.

Ik snap heel goed dat jonge mensen in deze cultuur die gevoelsuitdrukking missen in de kerk. Dat jonge mensen dat uiterlijk meer willen laten blijken. Dat mag natuurlijk wel, het is niet verkeerd, maar je moet ook rekening houden met de aard van het kerkvolk. We zijn niet zo spontaan en extravert, wat gevoelens betreft. Dat is ook het verschil tussen de warmere en koudere landen. Noorwegen en Zweden zijn nog gereserveerder in het tonen van gevoelens. Ook in ons eigen land zie je die verschillen al. Ik denk dat je dat ook moet realiseren en als jeugd niet te dwingend méér moet vragen van de kerk.

Waarin zou het geloof meer tot uiting komen? Wanneer ik 's zondags spontaan 'halleluja' roep en helemaal in vreugde uitbarst of wanneer ik een ziekbed heel gelovig draag? Ik vind dat men vaak te kritiekloos kijkt naar dat warme spontane, extraverte van evangelische samenkomsten en ook van jeugdsamenkomsten.

U geeft aan dat geloofsuitdrukking gerelateerd is aan geloof en cultuur van verschillende plaatsen en tijden. Als de cultuur in Nederland op dit moment wat meer emotie en gevoel vraagt, is het dus niet vreemd dit ook in de kerken te vinden.

Het is niet voor niks dat er in onze kerken ruimte is gekomen voor de gezangen. Juist die gezangen geven ook gevoelens weer. De kerken hebben daarop ingespeeld en ik denk dat ook tal van dominees, meer dan vroeger, in hun preken proberen meer op die gevoelens in te spelen. Ik zie het dus niet zo negatief in onze kerken. Er is best aandacht voor gekomen, zeker de laatste jaren. Kerken zijn alleen net als tankers; bijsturen gaat langzaam. Aan de andere kant moeten we ook geen Afrikaanse toestanden krijgen. We hebben niet alleen een andere huid, we zijn ook anders.

Ik wil meer specifieker toe naar het werk van de Geest. De Heilige Geest werkt door het Woord. Ik lees de Bijbel en geloof wat er staat, maar hoe werkt de Heilige Geest op onze geest in? Geeft Hij een soort van gevoel aan die waarheid?

Je ervaart als kind van God blijdschap, verdriet om je zonde en kracht om dingen te tillen in je leven. Dat zijn allemaal werkzaamheden van de Heilige Geest.

Hij geeft geen gevoel aan een waarheid. Het zijn mijn gevoelens die Hij heiligt, stuurt en leidt. Ik heb ook zondige gevoelens, die zijn niet van Hem. De Heilige Geest gelooft niet, maar ik geloof. Hij buigt en beïnvloedt die gevoelens en mijn wil. De mens is vanuit de schepping ook een eigen persoon met eigen capaciteiten. De Heilige Geest zet je als het ware weer op je benen, zodat je kunt functioneren als mens van God. Dat bedoelt de kerk, als ze spreekt over heiligmaking en verandering.

We mogen bevinden en ervaren dat de Heilige Geest in je bezig is. Op bepaalde momenten ervaar je dat duidelijk. Denk alleen maar eens aan het verdriet over de zonde. Je zou het niet hebben als de Geest het niet in je werkte. Uit onszelf hebben we dat helemaal niet.

We zijn er ons dus wellicht niet bewust genoeg van dat onze gewone gevoelens ook van de Heilige Geest komen? Denken we misschien andere hogere gevoelens te moeten ervaren?

Ik denk dat daar de kern van de zaak ligt. Jonge mensen denken dat de gevoelens die in de sfeer van een jeugddienst of een conferentie naar boven komen, juist typisch van de Heilige Geest komen. Maar ik wijs op wat wij gewone gevoelens noemen, die toch voluit het werk zijn van de Heilige Geest (de gevoelens die niet zo opvallend zijn): dat je blij bent met een preek, dat je geraakt bent om een opmerking in de preek, dat je verdrietig bent over je zonde en knielt voor je bed, en dat je blij bent met vergeving. Daar moeten we misschien meer aan denken.

In een recensie in Nader Bekeken[3] *geeft u het verschil aan tussen het spreken in tongen* gericht op God *(1 Kor. 14) en* gericht op mensen *(Hand. 2). Het spreken in tongen van Handelingen 2 lijkt een eenmalig wonder, maar geldt dit ook voor het spreken tot God? Geeft de Geest het spreken in tongen als in 1 Korintiërs 14 niet nog steeds?*

Je moet hierbij onderscheid maken tussen wat er staat in Handelingen 2 (spreken in vreemde talen) en 1 Korintiers 14 (spreken in tongen, bidden). Dat spreken in tongen is niet hetzelfde, zoals de schrijvers van *Meer dan genoeg*[4] beweren. Als dat zo was, waren we er al eeuwen uit geweest natuurlijk. Gaat dat spreken in tongen nog door? Mijn opvatting is dat het niet zo is. Dat is een heel verhaal[5] dat ik baseer op Handelingen. Hierin zie je: wanneer het evangelie een nieuwe kring bereikt, verschijnen tongentaal en profetie. Ik deel het onderscheid van Calvijn tussen gewone geestesgaven en bijzondere geestesgaven. Die bijzondere geestesgaven als tongentaal en profetie en genezing zijn voor mijn idee beperkt tot die eerste fase, toen het evangelie nog de hele wereld over moest.

Het komt ook in onze kringen voor dat mensen in tongen (beweren te) spreken. Dat zegt mij niks op zichzelf, want het schijnt in alle religies voor te komen. Het is een soort psychologisch verschijnsel, het zit heel dicht tegen extase aan. Bovendien heb ik altijd geleerd: je moet niet kijken naar de feiten, maar naar het Woord. Je moet de feiten benaderen vanuit de Schrift. Klopt wat ik zie gebeuren, met de Schrift?

In een boek van prof. Maris[6] wordt een voorbeeld gegeven van een groep zendingspredikanten die beweerden in tongen te spreken. Na onderzoek met behulp van vertalers bleek dat bijna al deze predikanten vervloekingen en bezweringen in een voor hen onbekende taal spraken. Als u zegt dat er tegenwoordig geen tongentaal meer bestaat, moeten we tongentaal dan als 'van de duivel' beschouwen?

De Bijbel zegt natuurlijk dat de duivel tekenen en wonderen zal doen, en juist komt in de gedaante van een engel van het licht. De duivel probeert altijd net christelijk te zijn. Dat is natuurlijk veel slimmer dan puur werelds, dat hebben we namelijk wel door. Juist als het een beetje christelijk lijkt, heeft hij meer invloed. We moeten bedenken dat de duivel altijd bezig is.

Je hoort wel eens van mensen dat ze bij een belangrijk keuzemoment in hun leven God vragen om hulp. Het antwoord van God verwachten ze dan door een soort ingeving tijdens het lezen van een bijbeltekst. Augustinus is door een dergelijke ervaring ook tot bekering gekomen. Deze werking van de Geest gekoppeld aan het Woord klinkt mij redelijk gereformeerd in de oren, wat is uw mening hierover?

Ik denk dat je met die ingeverij ont-

zettend voorzichtig moet zijn. Het is maar net wat je invalt. Ik denk dat we die kant helemaal niet op moeten. Eigenlijk is dat op een moderne manier hetzelfde als wat de oud-gereformeerden altijd zeggen. Zij leven ook bij ingevingen van teksten, 'toen sprak de Here tot me'. Hoe weet je dat? Het kan ook van de duivel zijn. Stel je nou eens voor dat een bepaalde keus achteraf fout blijkt te zijn? Heeft de Here me dan op een dwaalspoor gebracht? Ik denk niet dat dat de weg is. De Here kan je wel bij zijn Woord bijzonder bepalen. Ik heb ook wel in mijn leven gehad dat bepaalde schriftwoorden heel direct tot me gingen spreken, omdat de situatie daartoe ook was.

Waarin komt die leiding van God dan tot uitdrukking?

Niet dat mij een tekst invalt, maar dat de Here mijn verantwoordelijkheid en mijn overwegingen inschakelt. Om keuzes te maken moet je dingen gelovig overwegen. Zo wijst de Here je de weg, maar niet in een ingeving. Als een dominee een beroep krijgt, hoe weet hij dan of hij moet aannemen of bedanken? Door alles te overwegen en te bidden of de Here het duidelijk wil maken.

Dan maakt de Here het duidelijk door die overwegingen heen.

Je moet de verantwoordelijkheid niet afschuiven. Want het punt is juist dat de Here ons helemaal verantwoordelijk stelt. Ik ben echt verantwoordelijk voor wat ik doe. En ik zal het later moeten verantwoorden. Ik vraag wel om Gods leiding en wijsheid, juist om alle factoren af te wegen. Als ik zelf niet alles zie, praat ik vaak met andere mensen. Die kan de Here ook gebruiken om mijn ogen te openen voor aspecten die ik nog niet had gezien. En zo leidt God je. Hij neemt beslissingen niet van ons over. Die moeten we uiteindelijk zelf nemen. Het typische van het werk van de Heilige Geest is, dat hij mensen weer helemaal inschakelt en op hun benen zet zodat ze weer zelfstandig kunnen lopen.

Heeft u nog een boodschap voor de studenten wat betreft dit onderwerp?

Ik heb het eigenlijk al genoemd. Maak je weerbaar. Neem tijd om je te verdiepen in goede gereformeerde lectuur en volg de ontwikkelingen in de kerk. Student zijn is niet alleen je vak leren. Student zijn is ook je bezighouden met de grote levensvragen en óók met de strijd van de kerk. Anders vind ik dat je maar een surrogaatstudent bent.

Hugo Boiten bestemde dit interview oorspronkelijk voor de gereformeerde studentenvereniging te Enschede en publiceerde het in Kleintje VGST *(jrg. 12, nr. 1, september 2004).*

Noten:

1. A.N. Hendriks, *Die in de waarheid leidt. Bijdragen over de Heilige Geest en zijn werk*, uitg. Groen, Heerenveen 2002.
2. Govert Buijs & Herman Paul, 'Het einde van het protestantisme; interview met Alister E. McGrath' in: *Beweging* najaar 2003.
3. A.N. Hendriks, 'Een actueel boek over de Heilige Geest (bespreking van *Meer dan genoeg*), in: *Nader Bekeken* juni 2004.
4. H. ten Brinke, J.W. Maris e.a., *Meer dan genoeg. Het verlangen naar meer van de Geest*, uitg. De Vuurbaak, Barneveld, 2004.
5. Verdere argumentatie: *Die in de waarheid leidt*, hoofdstuk 'Profetie'. Eveneens in een eerder verschenen boek van Hendriks, waarin Handelingen behandeld wordt: *Die alles in allen volmaakt*, uitg. Vijlbrief, Haarlem 1990.
6. J.W. Maris, *De charismatische beweging en wij...*, uitg. Woord en Wereld, Bedum, 1996.

Naast de in de noten genoemde publicaties is als bron gebruikgemaakt van: A.N. Hendriks, 'Geloof en gevoel', in: *De Reformatie* 3 juli 2004.

Kinderen leren luisteren

Gemeentebreed

F.J. Bijzet

Opschrijfboekje

Ik was nog predikant in mijn eerste gemeenten, toen ik voor het eerst meemaakte dat een gemeentelid een opschrijfboekje meenam naar de kerk en onder de preek aantekeningen ging zitten maken. Het was een moeder van een groot gezin die dit deed om thuis met haar kinderen des te beter over de preek te kunnen doorspreken. "Als ik schrijf, kan ik beter luisteren", zei ze. "Mijn gedachten dwalen dan minder snel af. En bovendien heb ik dan op papier waar het in de preek over ging."

Het gaf eerst wel wat vreemde gezichten en ongevraagd commentaar. Maar al gauw werd haar voorbeeld door anderen opgevolgd. Als predikant een schriftelijke preeksamenvatting leveren zat er toen nog niet in: ik schreef m'n preken nog in een schriftje!

Tekenboekje

In m'n tweede gemeente was het schrijven door gemeenteleden tijdens de preek al een vertrouwd verschijnsel geworden. Maar toen doken voor het eerst ook bij kleine kinderen de opschrijfboekjes en pennen op. Op het eerste gezicht begrijpelijk: kleine kinderen doen graag na wat de groten doen. Maar vraag niet wat er op papier kwam! De meest vreemde tekeningetjes. Flauwiteiten waarmee ze vervolgens elkaar gingen zitten vermaken. Onopgemerkt door pa en ma, die zelf druk in hun boekjes zaten te schrijven.

Je kúnt een kind ook geen samenvatting van een preek laten schrijven. Zelfs een kind van tien of twaalf jaar nog niet. Tijdens mijn collegejaren heb ik geleerd hoe moeilijk het is goed te luisteren, onderwijl het gehoorde samen te vatten en op te schrijven, maar tegelijk te blíjven luisteren omdat de spreker

gewoon doorgaat met zijn betoog. Voor een volwassen mens valt dit al niet mee, laat staan dat een kind dit zou kunnen.

Met andere woorden: dat wat begon als een hulpmiddel voor ouders om extra goed te luisteren, werd gaandeweg voor kinderen juist een sta-in-de-weg om goed naar een preek te leren luisteren. Let er maar eens op: kinderen die in de kerk mogen schrijven en tekenen, nemen over het algemeen maar weinig meer mee van een preek. Nog onlangs zat ik op een vrije zondag in onze eigen gemeente in de kerk achter een gezin waarvan de kinderen allerlei schrijfmateriaal mee hadden. Terwijl de ouders één en al oor en oog voor de predikant waren, hadden de kinderen met elkaar veel plezier om wat er in hun boekjes kwam te staan. Maar dat had weinig met de preek te maken.

Preekverslag achteraf

In mijn derde gemeente deed één echtpaar het heel anders. Daar was het vaste regel dat de kinderen, thuis uit de kerk, meteen aan tafel werden gezet met pen en papier, om op te schrijven wat ze van de preek hadden onthouden. Onderwijl zette moeder koffie en sneed het gebak aan. Onder de koffie werd dan met behulp van wat opgeschreven was, een kleine preekbespreking gehouden. En ik kan u verzekeren: deze kinderen behoorden tot mijn betere catechisanten!

Léren luisteren

We leven in een tijd waarin kinderen steeds minder leren een poos geconcentreerd te luisteren. Flitsende beelden op de tv en de pc, drukke tekenfilms - het maakt onze kinderen steeds onrustiger. Het maakt het ook steeds moeilijker hen een poos geduldig aan het luisteren te krijgen. Maar als we hen daar niet meer in trainen, kan dat tot grote schade voor hun geloofsleven zijn! Want de omgang met de HERE begint met hóren, luisteren (Rom. 10:17). Hij komt naar ons toe, niet met allerlei beelden, maar met zijn Woord. En Hij vraagt gehoor. Een luisterend oor.

Daarom staat in de gereformeerde liturgie ook de prediking van Gods Woord centraal. Maar daarom moeten wij en onze kinderen er ook alles aan doen, dat we het luisteren niet verleren.

Hoeveel ouders nemen er tegenwoordig nog de tijd voor om hun kind(eren) een poos rustig uit een boek voor te lezen? Gewoon een spannend leesboek. Kinderen die thuis door het voorlezen hebben leren luisteren, zullen ook in de kerk minder moeite hebben om een poosje naar de preek te luisteren. Maar als wij het bezighouden van onze kinderen grotendeels hebben uitbesteed aan de tv, aan allerlei video's, dvd's en computerspelletjes, moeten we ons er niet over verbazen dat ze in de kerk nog geen drie minuten rustig naar de predikant kunnen luisteren.

Kinderwerkblad

In heel wat gemeenten wordt de laatste tijd gewerkt met kinderwerkbladen of -boekjes om de jongere kinderen bij de eredienst te betrekken. Ik waardeer dit streven en werk er ook graag mee wanneer me dit, ook in andere gemeenten waarin ik voorga, gevraagd wordt. Toch moet ik ook bij die werkbladen een kritische kanttekening plaatsen. Meer dan eens zag ik er puzzeltjes in staan om op te lossen. Weliswaar met begrippen uit de preek(tekst). Of uit andere onderdelen van de dienst. En misschien ook wel met de bedoeling dat deze puzzel na kerktijd thuis gemaakt wordt. Maar de praktijk is dat allerlei kinderen tijdens de preek druk zitten te puzzelen en zodoende van de preek maar weinig meekrijgen. Dan werkt zo'n kinderblad dus averechts. Zo'n blad is alleen dán geslaagd, wanneer het de kinderen tijdens de dienst helpt om te luisteren. Zodat ook zij, hoe klein ook nog, de centrale boodschap van de preek meekrijgen.

Samenwerking ouders en predikant

Van ons als predikanten wordt de laatste jaren, meer dan vroeger, gevraagd de (kleinere) kinderen in de kerk in heel de dienst zoveel mogelijk erbij te betrekken.

Die wens van ouders begrijp ik helemaal. Natuurlijk wil je graag dat je kind met plezier naar de kerk gaat en er iets meekrijgt ook.

Maar hierin hebben we elkaar als predikanten en ouders wel nodig! Sterker nog: hierin zijn wij als predikanten voor een belangrijk deel van de ouders thuis afhankelijk. Want de eerste taak ligt thuis. En als ouders hun kinderen niet meer trainen in het luisteren, als zij er tijdens de kerkdienst niet voortdurend op toezien dat hun kinderen proberen te luisteren, dan kunnen wij predi-

kanten ons in de meest vreemde bochten wringen, maar dan bereiken we weinig.

Ik maak het mee, dat ik heel speciaal de kinderen aanspreek tijdens een dienst en dan zie - ik zie veel tijdens een dienst - dat sommige kinderen desondanks helemaal geen aandacht voor me hebben; maar dat hun ouders op dat moment ook niet even hun kinderen aanstoten om alsnog aandacht te gaan geven. Weet u hoe frustrerend dat is?

Als ouders hun kinderen de hele dienst maar wat hun gang laten gaan - hoe zullen die dan eerbiedig (!) leren luisteren?

Kinderen - de toekomst van de kerk

Ik liep al een poosje rond met deze gedachten. Maar het kwam er maar steeds niet van ze aan het papier toe te vertrouwen. Ik aarzelde ook hierom, omdat ouders, maaksters van kinderwerkbladen en zo dit soort regels al gauw als kritiek kunnen opvatten.

Het is er nu dus toch van gekomen. Om de simpele reden dat het me niet om mezelf gaat. Het gaat me om de kinderen van de kerk. Om hun behoud! Als zij niet meer goed leren luisteren naar hun Vader in de hemel, kunnen ze voor eeuwig verloren gaan. En daarmee gaat het me ook om het behoud van de kerk. De kinderen van nu vormen immers de kerk van straks.

De diaconale gemeente

Ontstaan

Het boekje *De diaconale gemeente* van de hand van ds. G. Riemer is op een wat ongewone manier tot stand gekomen. In eerste instantie werd het geschreven in het Indonesisch en voor Indonesië, in het kader van het litindo-project, zoals dat door de Groninger Zendings Deputaten wordt behartigd. Gezien de actualiteit van het onderwerp, ook voor Nederland, werd het op verzoek vertaald en bewerkt.
Deze uitgave sluit aan bij een eerdere gezamenlijke uitgave van het Diaconaal Steunpunt en De Verre Naasten, namelijk *Liefdedienst aan allen* (1999), door Henk Venema. Beide schrijvers hebben een zendingsachtergrond.

Bijbelse gegevens

Het valt niet mee om de inhoud van dit boekje in kort bestek weer te geven. Want er komen heel wat aspecten van de christelijke diaconale taak aan de orde. Een uitgebreide inhoudsopgave doet hierbij echter goede diensten.

Meer dan de helft van het boekje is gewijd aan de bespreking van *bijbelse gegevens*. Dat begint met God de Schepper en de mens als geschapen naar Gods beeld. Dat zegt iets over God, wie Hij is, en over de taak die Hij geeft aan de mens: onderkoning, cultuuropdracht. Vervolgens wordt geschetst hoe door de val in zonde er allerlei ellende in de wereld gekomen is. En dat het met name de gelóvige mens is, die in deze situatie een taak heeft: een *diaconale* taak, in het verlengde van de eerdere cultuuropdracht. De gelovige mens kan die taak weer op zich nemen, dankzij de belofte en het werk van Christus (moederbelofte, verzoening, Christus als het volmaakte beeld van God). Door Christus wordt de zondige mens weer een nieuwe mens, die een taak houdt te midden van deze wereld. God geeft hem mogelijkheden - talenten - en de gelovige mens dient zich een goede 'rentmeester' te betonen.

Nadat zo op de *grondmotieven* voor bijbelse diaconie gewezen is, worden in een volgend hoofdstuk meerdere bijbelse *beweegredenen* op een rijtje gezet. De liefde is daarbij de eerste en de belangrijkste beweegreden. Van daaruit wordt gewezen op begrippen als 'dienen', 'naastenliefde', 'gemeenschap', 'heiliging', de 'vreze des Heren', 'barmhartigheid', 'ontferming' en 'gerechtigheid'. Een christen moet dit alles doen uit liefde voor God en de naaste. Maar ook mag op bijbelse gronden gesproken worden van het 'recht' der armen. Ware liefde is méér dan een emotie: zet aan tot concreet handelen. Ten slotte wordt gewezen op Christus als de grote en de enige echte Diaken.

In een derde hoofdstuk worden het voorbeeld en de woorden van Christus nagegaan als bijbelse lessen in diaconie: ook in deze moeten wij leerlingen (discipelen) van Jezus Christus willen zijn. Met als conclusie, dat woord en daad onlosmakelijk bij elkaar horen.

Een vierde hoofdstuk sluit de bespreking van de bijbelse gegevens af met te wijzen op de avondmaalsgemeenschap ('koinonia'): diaconie is niet alleen een persoonlijke, maar ook een gemeenschappelijke taak. Het gaat erom diaconale geméénte te zijn. God plaatst ons in een bepaalde geméénschap, waar we verantwoordelijkheid dragen voor elkaar. In die zin is het diaconale werk ook een kenmerk van een ware kerk van Christus. Niet eigenbelang, maar de geestelijke eenheid is bepalend. Waarbij de verscheidenheid in gaven en talenten de gemeenschap alleen maar versterkt en de gemeente ook daadkrachtig maakt.

De praktijk

In de tweede helft van het boek komen achtereenvolgens de diaconale geschiedenis, de diaconale reikwijdte en het diaconale handelen aan de orde.

De *diaconale geschiedenis* begint met het boek Handelingen, waar naast de apostelen en oudsten speciale diakenen wordt aangesteld in de gemeenten. Rie-

Boek van de maand

S.M. Alserda

mer volgt in dezen de studie van prof. J. van Bruggen, *Ambten in de Apostolische kerk*. Dat betekent, dat de diaken niet gezien wordt als een ambtsdrager (geen kerkelijk ambt, zoals het ambt van oudste), maar als een gewoon gemeentelid met een speciale taak. Dan is het ook géén probleem meer dat er vrouwelijke diakenen zijn: de Bijbel spreekt immers duidelijk van *diaconessen*, terwijl ook duidelijk is, dat vrouwen niet het ambt van oudste mogen vervullen. Zo pleit Riemer ervoor dat vrouwen weer méér worden ingeschakeld bij het diaconaat. In de kerkgeschiedenis is dat wel eens te veel uit het oog verloren (Middeleeuwen, Reformatietijd). Overigens is het diaconale werk van de kerk één van de redenen geweest dat de kerk bleef groeien, ook in tijden van vervolging. Het is met name *Bucer* geweest, die het belang van het diakenambt heeft benadrukt en ook een visie heeft ontwikkeld op de diaconale taak van de geméénte.

In het hoofdstuk over de *diaconale reikwijdte* wordt met name een pleit gevoerd voor diaconale gerichtheid op de wéreld. Het diaconale mag niet beperkt blijven tot de eigen gemeente alleen. Niet alleen intern, maar ook extern heeft de gemeente een diaconale taak.

Daarbij komt het werk van het instituut *De Verre Naasten* aan de orde. Op dit punt komt de nauwe samenhang tussen Woord en Daad weer terug. Bij diaconale hulp is de doorverwijzing naar Jezus Christus onmisbaar. Toch mag daadwerkelijke hulp niet afhangen van de mogelijkheid tot doorverwijzing. Want liefdebetoon is altijd onvoorwaardelijk!

Het laatste hoofdstuk, over *diaconaal handelen*, benadrukt dat het tot de taak van de kerk behoort om 'diaconia' te organiséren, maar dit mag nooit particulier initiatief vervangen of zelfs maar in de weg staan. Vervolgens wordt een soort definitie gegeven van het algemene doel van de diaconie. Kort samengevat: de eer van God en het heil (in de breedste zin van het woord) van de naaste. De formulering van de bijzondere doelen van diaconie heeft vooral te maken met de reikwijdte. Ten slotte worden de verschillende diaconale zorgterreinen in kaart gebracht, waarbij het maken van een stappenplan en een jaarplan wordt aanbevolen.

In een bijlage wordt een handreiking aan kerkenraden en diaconieën van de hand van Deputaten Zending, Hulpverlening en Training afgedrukt.

Waardering

Na lezing van het boekje kan ik het alleen maar van harte aanbevelen. Het is alle diaconieën toegestuurd en diakenen kunnen hier inderdaad hun winst mee doen. Een paar punten wil ik hierbij nog even noemen.

Terecht wordt benadrukt, dat ook de gaven van de zusters in de gemeente bij het diaconale werk ingeschakeld dienen te worden. Dit ook afgezien van de vraag, hoe je tegen het diaken*ambt* aankijkt. Overigens geldt dat ook breder, o.a. bij het pastorale werk, dat dit niet aan de ambtsdragers alleen moet worden overgelaten.

Daarbij past de aandacht die Riemer blijft vragen voor het particuliere initiatief tot het betonen van barmhartigheid. Wat gemeentelijk wordt georganiseerd, door de hele gemeente wordt gedragen (financieel en in gebed), wordt in de praktijk door een beperkt aantal mensen uitgevoerd. Maar daden van barmhartigheid worden van iederéén gevraagd.

Terecht ook is de nadruk op de externe diaconale taak van de gemeente. Mijn indruk is, dat er steeds meer aandacht is voor buitenlandse hulpprojecten. Maar ook in de eigen omgeving dient een gemeente en dienen de gemeenteleden die diaconale roeping waar te maken.

De samenhang tussen woord en daad is vanuit de Bijbel duidelijk. Verkondiging van het evangelie moet onderstreept worden met daden van christelijke barmhartigheid. En omgekeerd moet christelijke barmhartigheid - zo mogelijk - wijzen op Christus, als de bron van onze naastenliefde. Overigens mis ik in dit verband de verwijzing naar kernteksten als Jakobus 1:19-27 (niet alleen hoorders maar ook daders), Jakobus 2:14-26 (geloof zonder werken is dood) en 1 Johannes 3:18 (over liefhebben met de daad). Een vraag heb ik hier over p. 85: Christus verlost uit de ellende van zowel de zonde als ook van iets als armoede. Waarom mag je het eerste niet het belangrijkste noemen? Waarom zou de christelijke diaconie dan vastlopen? Onderscheid maken is nog wat anders dan die twee van elkaar losmaken. En zegt Riemer dat ook zelf niet, op deze zelfde bladzijde: 'vergeving van de zonden blijft nummer één!' Dat hij direct daaraan vastknoopt: 'Maar onze diaconale programma's kunnen wij op dat verschil niet afstellen', is een andere zaak. Overigens: over de verhouding en de verbinding van woord en daad bij Christus valt nog wel iets meer te zeggen dan Riemer in dit boekje doet. Bij Christus' daden gaat het vooral om wonderen die een teken zijn bij het Woord dat Hij verkondigt. De daad is daarbij toch duidelijk minder belangrijk dan het Woord. En Christus heeft toch ook zelf niet élke zieke die Hij tegenkwam, genezen?!

Opzet en lay-out

Op het eerste gezicht maakt het boekje een onoverzichtelijke, haast wat chaotische indruk. De schrijver geeft zelf een verklaring: de oorspronkelijke opzet voor de Indonesische context is zoveel mogelijk gehandhaafd. Belangrijk is de aanwijzing die hij daarbij geeft: lees steeds eerst de rechterpagina. Die bevat het doorlopende verhaal. Op de linkerpagina staan schema's, illustraties e.d. Wie dit goed in de gaten houdt, zal merken dat het boekje toch goed leesbaar is, hoewel een enkele keer ook de linkerpagina een doorlopende tekst bevat. Wel blijft de lay-out - ook vanwege de vaak wisselende lettergrootte op de rechterpagina - toch wat onrustig aandoen.

Een nadeel vond ik het gladde papier, waardoor lezing bij kunstlicht bemoeilijkt wordt. Verder kwam ik nogal wat drukfouten tegen en een aantal inconsequenties in de lay-out: boven het eerste hoofdstuk staat bijvoorbeeld 'deel 1', boven het tweede hoofdstuk in kapitaal 'DEEL 2'. Een 'deel 3' (en volgende) blijkt echter niet te vinden. Overigens zijn de (zeven) hoofdstukken zelf niet genummerd, wat de overzichtelijkheid niet ten goede komt.

Ten slotte: op p. 180 staat een uitleg van de omslagillustratie. Die uitleg verwacht je op één van de eerste bladzijden van het boek. Maar misschien kan bij een eventuele volgende druk op bijvoorbeeld p. 2 een verwijzing naar deze uitleg worden opgenomen.

Want dat mag hopelijk duidelijk zijn: dat ik dit boekje een volgende druk toewens!

N.a.v. Gerrit Riemer, *De diaconale gemeente*, uitg. Diaconaal Steunpunt en De Verre Naasten, 2004.
ISBN 90-73004-09-8. 190 pag.
Prijs € 12,50 (incl. verzendkosten).

Het is vreemd

Het is vreemd
dat ik leef
en niet één dag niet overweeg
dat ik over vier dagen
kan liggen in de grond,
dat er een man komt,
een schop in de hand,
die zand werpt op mijn kist,
ten teken dat ik voorbij ben.

Gister was ik een knaap,
die zat te vissen tussen het riet,
alleen,
meestal was ik alleen.
Morgen ben ik een man,
die ziek ligt,
tien weken lang,
wegterend aan carcinoom.

Overmorgen komen de dragers
En vatten post voor mijn huis.
Als een toren twee slaat
gaan zij naar binnen
en nemen mij zwijgend weg.
Vier kinderen zullen mij volgen,
Twee dochters en twee zonen.

Zij worden eenmaal als ik,
overal omschaduwd,
want overal is het weten
dat een leven maar even bestaat.

Nochtans is er overal licht,
want ieder etmaal is er geloof
en de hoop van zovelen
dat wij mee mogen dragen,
aan het graf waar zijn verschrikking
en aan de dood waar zijn overwinning is.

Geert Boogaard

Mens, gedenk te sterven.
En gedenk te leven. Met Christus.
Niets kan ons van zijn liefde scheiden.
Te midden van het geloof en de hoop van zovelen.
En door de dood heen het Leven ontvangen!

Gedicht **G. Slings**

Het effect van *De Da Vinci Code*

Al vele, vele maanden is één boek een absolute verkooptopper. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd. Een avonturenroman, die een hoop historische gegevens pretendeert verwerkt te hebben. En dat allemaal met als hoofdpretentie de 'échte waarheid' van het christendom te onthullen. De kerk heeft zich namelijk de eeuwen door schuldig gemaakt aan in feite één grote samenzwering om te verhullen wie Jezus echt geweest is. U zult al in de gaten hebben dat ik doel op de roman *De Da Vinci Code* van Dan Brown. Brown zal eens onthullen hoe het nu echt zit met het oorspronkelijke christendom. In *Centraal Weekblad* (van 4 februari 2005), informeert dr. Reender Kranenborg helder over de inhoud van dit boek. En over de mogelijke kwalijke effecten van dit boek. Kranenborg formuleert die nogal onderkoeld, maar die effecten kunnen, ben ik bang, niet gauw overschat worden wanneer zo'n (ronduit blasfemische) roman massaal gelezen wordt in een tijd dat dat met de werkelijke bron, de Bijbel, niet gebeurt. Eerst vat Kranenborg de boodschap van Browns verhaal samen:

In de vele religies van de oudheid, zoals de mysteriereligies, de gnostische stromingen en de Hellenistische inwijdingsreligies ging het, aldus Dan Brown, in wezen om de verering van het 'heilige vrouwelijke'. Het doel van deze orde-achtige en gesloten groeperingen was om de harmonie van het mannelijke en het vrouwelijke tot stand te brengen. Dat gebeurde in een ritueel waarin man en vrouw gemeenschap hadden. Deze seksuele vereniging is een sacramentele handeling, en in het hoogtepunt tijdens de vereniging ervaart men even iets van het eeuwige goddelijke. Het orgasme als mystieke ervaring. Het spreekt vanzelf dat in deze religies het vrouwelijke aspect zeer hoog geschat werd.
In principe was het de bedoeling van Jezus een dergelijke religie te stichten, waarin de harmonie van mannelijk en vrouwelijk tot stand kwam. Jezus had dan ook een vrouwelijke partner, Maria Magdalena. Allerlei teksten in de Bijbel verwijzen naar dit ritueel van het 'heilige huwelijk'. Jezus,

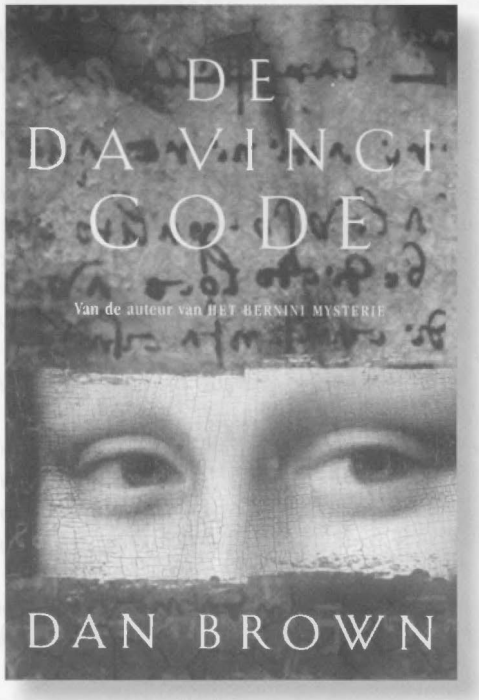

die geen goddelijk wezen was, bracht deze wijsheid van het 'heilige vrouwelijke' in de praktijk.

Grote onbekende

Dat ging min of meer goed tot in de vierde eeuw. Toen kwam Constantijn de Grote, die het christendom tot staatsreligie verklaarde, en tegelijkertijd een groot aantal maatregelen nam. Zo liet hij het concilie van Nicea verklaren dat Jezus een goddelijk persoon was. Ook stelde hij de canon van het Nieuwe Testament vast, waarbij hij tientallen andere evangeliën (meest gnostische, die de religie van het vrouwelijke verkondigden) buitensloot en vernietigde. Ook onderdrukte Constantijn al de nog aanwezige heidense religie en de gnostische stromingen, hij roeide ze uit, want de religie van de vrouwelijke harmonie diende te verdwijnen. En het is ook aan hem te danken dat Maria Magdalena uiteindelijk de grote onbekende werd, over wie je niet mocht spreken.

Fantasie

Maar religies verdwijnen niet zomaar, vaak gaan ze ondergronds. Af en toe komen ze in de publiciteit, maar vaak leiden ze een verborgen bestaan. Voorbeelden van deze oude religie zijn de Tempeliers, of de Katharen, en vooral de zogeheten Prieure de Sion, *een genootschap ruim duizend jaar geleden gesticht, dat nog bestaat, en waar vele beroemdheden lid van waren (onder wie Leonardo Da Vinci). Ook in de legenden en verhalen over de Graal komen we het tegen: het zoeken naar de Graal is het zoeken naar de goddelijke harmonie met het vrouwelijke, gesymboliseerd in de zoektocht naar het graf van Maria Magdalena.*

Hoe komt iemand bij zo'n bizar verhaal?, vraag je je dan af. Kranenborg wijst op de (vooral gnostische) bronnen van Brown (bijv. het zgn. evangelie van Filippus) en stelt dan de vraag of er toch niet iets waars/zinnigs in kan zitten. Hij schrijft:

Religies van het 'heilige huwelijk' waarbij de seksuele vereniging een rituele en sacramentele rol vervult, kwamen voor. We komen het tegen in de cultus van Baäl en Astarte, en in onze tijd nog in bepaalde vormen van hindoeïsme, waardoor de bekende Bhagwan/Osho zeer populair werd. Maar het was bepaald niet iets universeels in de godsdiensten. Slechts enkele stromingen kenden dit. Als die stromingen een ritueel van seksuele vereniging kenden, ging het niet om een soort mystieke ervaring, maar om de vruchtbaarheid van mens en natuur te stimuleren. Het is volstrekt onjuist om dit soort rituelen aan de gnostische bewegingen toe te schrijven. Die waren juist zeer vrouwonvriendelijk en streefden naar onthouding en onthechting. Als binnen gnostische stromingen gesproken wordt over de 'hermafroditische mens' moet dat puur spiritueel worden opgevat. Dat een dergelijke religie binnen het jodendom en vroege christendom heeft bestaan is onzin. Daar is geen spoor van te vinden. Kortom, er bestonden wel religies, waarin de seksuele vereniging van belang was, maar het waren er weinige, en ze hadden nauwelijks invloed, zeker niet op de vroege kerk.

Persrevue **P.L. Storm**

Onjuistheden

Een ander punt is dat de Da Vinci Code *vol met historische onjuistheden staat. Constantijn heeft nooit op het concilie van Nicea van 325 Jezus tot God verklaard; Jezus werd al in het Nieuwe Testament als Zoon van God gezien. Constantijn heeft geen canon vastgesteld; de canon van het Nieuwe Testament was in principe al aan het eind van de tweede eeuw bekend. Constantijn heeft dan ook nooit tientallen andere verhalen over Jezus weggewerkt en verboden (zoveel verhalen bestonden er niet). En Constantijn heeft Maria Magdalena niet verdonkeremaand; ze speelde vrijwel geen rol in de vroege kerk. Zo zou er nog veel meer te noemen zijn, bijvoorbeeld de opvatting dat de Dode Zee rollen geschriften zijn met allerlei informatie over Jezus (deze rollen hebben niets met Jezus van doen).*

We kunnen rustig stellen dat vrijwel alles wat Brown poneert onjuist is en historisch niet valt hard te maken. Dat geldt ook voor zijn opvattingen over de Tempeliers, en zeker over de Prieure de Sion. *Hoewel Brown vooraf in zijn boek zegt dat het een 'feit' is dat we hier met een eeuwenoud genootschap van doen hebben, werd deze groep in werkelijkheid ongeveer vijftig jaar geleden opgericht door een fascistoide Fransman met als doel zichzelf en zijn land schoon en zuiver te houden.*

Hoe komt Brown aan zijn kennis? Hij heeft het niet zelf verzonnen, daarin is hij eerlijk, hij is geïnspireerd door met name twee boeken. Allereerst Het heilige bloed en de heilige graal *van de schrijvers Baigent, Leigh en Lincoln uit 1982. Hier vinden we het hele verhaal over Jezus die getrouwd was, een kind Sarah had, dat naar Frankrijk trok, en zo Jezus' bloedlijn via de Merovingische koningen voortzette tot in de Prieure de Sion.*

Het andere boek is De vrouw met de albasten kruik *van Margaret Starbird uit 1993, waarin zij de verhalen over Maria Magdalena bekend maakt en via vele codes laat zien hoe deze vrouwenreligie overal te vinden is, tot op vandaag.*

Het materiaal van deze en andere boeken verwerkte Brown in zijn thriller. Wie zich in deze materie verdiept ontdekt dat er veel van zulk soort literatuur is, waarin 'de waarheid' over het christendom wordt verkondigd. En het vindt veel aftrek. Veel mensen geloven dus in deze 'alternatieve visie' op Jezus en de kerk.

Dat brengt me terug bij de vraag: hoe komt het dat dit boek van Brown met zijn 'onthullingen' over het christendom zo populair is? Zelf zegt hij: 'Everyone loves a conspiracy' ofwel 'mensen zijn gek op samenzweringstheorieën'. Mensen hebben vaak het vage gevoel dat de werkelijkheid anders in elkaar zit dan altijd wordt gezegd. Mensen voelen zich vaak enigszins bedreigd in dit leven: zijn er niet gevaarlijke krachten bezig die het leven pogen te vernietigen? Daarom gaan ze op zoek. Het verhaal van het christendom is maar al te goed bekend in het westen, daarom wat saai en eenzijdig. Zou het niet anders geweest kunnen zijn? Het zit in mensen om een ander verhaal te willen dat beter de dingen van het leven en van de wereld verklaart dan de verhalen die we kennen. Als er dan een nieuw verhaal opduikt, spreekt dat meestal snel aan.

Ongelukkig

Ik ben eigenlijk ongelukkig met de Da Vinci Code. *Natuurlijk heeft ieder het recht een spannend verhaal te schrijven en daarin de geschiedenis naar zijn hand te zetten, of om een prachtige complottheorie te ontwerpen. Maar er kunnen ongewenst neveneffecten optreden. Zo is het boek anti-kerkelijk (vooral tegen de Rooms-Katholieke Kerk, die in het Vaticaan in feite oplichters heeft wonen). Dergelijke beschuldigingen hebben geen grond (maar wie gelooft dat?). En verder wordt er zeer veel valse en onbetrouwbare informatie over mensen uitgestort. De meesten zullen daar wel doorheen prikken, maar een groot aantal lezers heeft nu de vaste overtuiging dat het allemaal niet goed zat in die vroege kerk en dat Jezus verminkt is overgekomen. Ten onrechte. Ik ben er zeker van dat ik binnenkort als een reactie op een lezing van mij de opmerking te horen krijg: 'maar meneer Kranenborg, het is toch een feit dat Maria Magdalena de vrouw van Jezus was!' We moeten niet te veel van dergelijke valse feiten hebben.*

Voor wie is de kerkdienst?

In het VGK-blad *Eredienst* (het nummer van december 2004) schrijft ds. David de Jong een artikel over deze vraag (met als titel: 'Schuilplaats in de wildernis'). Hij verdedigt daarin de stelling dat de kerkdienst er allereerst voor de gemeente is. Hij zet forse vraagtekens bij de veelverbreide opvatting dat de *kerkdienst* vooral ook missionair moet zijn. Hij ontkent niet dat de *kerk* missionair moet zijn. Maar hij vraagt zich wel af 'of de eredienst wel het meest geëigende middel is om missionaire gemeente te zijn'. Hij is namelijk van mening dat een kerkdienst die zich evenzeer richt op binnen- als buitenkerkelijken, de eersten onvoldoende voedt voor hun missionaire taak en voor de laatsten onvoldoende persoonlijk is om aangespoord te worden. Zijn onderbouwing van deze stellingname is de moeite van het overwegen waard, lijkt me. Ik geef er één en ander uit door. Nadat hij eerst een aantal opmerkingen heeft gemaakt over wat de belijdenis over de kerk zegt, schrijft hij onder het kopje 'vrijgemaakte versmalling':

Typerend voor de (vrijgemaakt) gereformeerde spiritualiteit is haar accent op de zichtbare kant van de kerk. Zeg maar: het adres van de kerk. Vroeger werd dat accent geplaatst door te hameren op 'de roeping je bij de ware kerk te voegen' (NGB art. 28), nu hoor ik dat accent aangebracht worden als heilzame correctie op vroom individualisme: dat het uiteindelijk gaat om je persoonlijke band met Jezus.

Laat er geen misverstand over bestaan: ik zet dat accent ook en schaam me nog steeds niet voor het laten klinken van de confessionele oproep je bij de ware kerk te voegen. Maar wel bespeur ik achter de roep om kerkdiensten die zowel voor gelovigen als belangstellenden van buiten aantrekkelijk zijn, een eigenlijk typisch vrijgemaakte versmalling van wat kerk is. Als

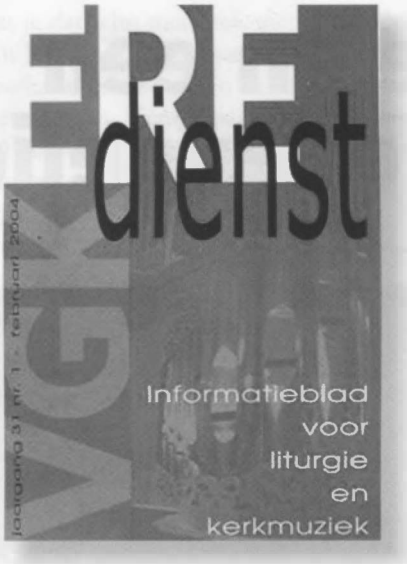

gevolg daarvan moeten alle functies van de kerk in de zondagse eredienst terug te vinden zijn.
Deze kokervisie op de kerk uit zich overigens breder. De kerkdienst moet namelijk niet alleen missionair, maar ook kindvriendelijk, aansprekend voor jongeren en begrijpelijk voor mensen met een verstandelijke beperking zijn. Ga d'r maar aan staan!
Je zou kunnen zeggen dat daarmee de kerkdienst overbelast wordt. Het lijkt me echter juister te zeggen dat zij uitgehold wordt. Want als het over iedereen moet gaan, gaat het uiteindelijk over niemand. In het tweede artikel wil ik daar meer over zeggen. Want nu gaat het nog niet over de kerkdienst, maar over de kerk. Niet alleen de kerkdienst wordt m.i. uitgehold, maar ook de kerk zelf. De kerkdienst vormt misschien het hart van de kerk, maar het lichaam is meer dan het hart.

Vervolgens werkt De Jong dat laatste punt nader uit. Hij roept daarbij de hulp in van de oude onderscheiding die Abraham Kuyper maakte tussen de kerk als organisme en de kerk als instituut. Het lijkt me nog maar de vraag of hij zijn verhaal daar zoveel sterker mee maakt (bij Kuyper werkte het sterk mee aan het op den duur heel vervagend spreken over de kerk). Maar ik laat dat nou zitten, omdat het De Jong daarbij vooral blijkt te gaan om de stelling dat de kerk toch niet alleen op zondag bestaat in de erediensten (hoe centraal ook), maar ook door de week. En daar heeft hij natuurlijk groot gelijk in. Hij schrijft daarover:

Als zodanig is dat niet zo'n spectaculair onderscheid. Ieder zal het erover eens zijn dat je geloof, zoals je het 's zondags in de kerk belijdt, door de week ineens niet irrelevant geworden is. Ook zal ieder zeggen dat de gemeenschap der heiligen weliswaar op zondag beleden, maar door de week beleefd moet worden.
Toch zullen wij dat niet 'kerk' noemen. Het opvallende is dat Kuyper dat dus wél doet. Voor Kuyper zou het dan ook hoogst merkwaardig zijn vrijgemaakten, die vanuit hun 'beginsel' van de eenheid van school, gezin en kerk (de zgn. triangelgedachte) hun eigen scholen hebben opgebouwd, te horen zeggen: 'De kerk doet ook niks voor de kinderen', als er geen kindvriendelijk blokje in de preek of de kerkzang zit.
In de lijn van Kuyper, die overigens alleen maar recht probeert te doen aan het confessionele gegeven dat de kerk meer is dan de kerkdienst, zou ik willen zeggen dat het een onjuiste voorstelling van zaken is te beweren dat de kerk niet missionair is, wanneer haar kerkdiensten niet gericht zijn op belangstellenden van buiten. Het is juist omgekeerd: de kerk is niet missionair als de dominee voor de kerk de kastanjes uit het vuur moet halen. Zoals een kerk niet kindvriendelijk is, die voor de ouders de geloofsopvoeding op moet knappen, omdat die te lui zijn om het grote geld dat in de kerkdienst uitgedeeld wordt thuis om te wisselen in pasmunt voor hun kinderen.

Mildelijk/karig zaaien en oogsten

Ik bespeur in onze kerken dat steeds meer mensen het blijkbaar niet nodig vinden voor zichzelf te luisteren en dus maar voor anderen luisteren, die er toch wél wat aan moeten hebben: hun kinderen, de jeugd, het onkerkelijke vriendje of vriendinnetje van dochter- of zoonlief dat voor het eerst meegaat naar de kerk.
Het lijkt mij voor de kinderen, de jeugd, dat onkerkelijke vriend(innet)je echter funester, als ze merken aan hun ouders of je nieuwbakken schoonouders dat die hele kerkdienst hun koud laat. Daar helpt geen lieve dominee meer aan...
Anders gezegd: diensten die de gevestigde gelovigen hun taak uit handen neemt om in woord en daad te getuigen van Hem die je uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht (1 Pt. 2:9) helpen de missionaire kerk om zeep.

Nu kan ik me best voorstellen dat sommige lezers hier een vals dilemma achter horen. Het beleggen van diensten die ook niet-gelovigen als doelgroep hebben sluit toch niet uit dat de gelovigen ook door de week missionair actief zijn? Het is toch geen òf òf, maar èn èn? Zulke diensten zouden juist een geweldige onderstreping kunnen zijn van het getuigenis dat je door de week laat horen: dat geloven wel degelijk ergens over gaat en er toe doet!
Toch denk ik dat de beste motivatie om van het evangelie te getuigen met woord en daad is dat je zelf elke week weer het oude woord als nieuw ervaart. Verdieping van het geloof houdt gelijke tred met verdieping van de prediking. Groei in liefde met groei in kennis. ...
Zo moet ook de kerkdienst de plek zijn waar je je samen vergaapt aan de duizelingwekkende dimensies van het heil in Christus: hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, en kent de liefde van Christus die de kennis te boven gaat (Ef. 3:18). De grootste innemers zullen de grootste uitgevers zijn. Maar een kerk waarin karig wordt gezaaid zal ook karig oogsten (2 Kor. 9: 6).

Ik ben er vuurbang voor dat diensten die afgestemd zijn op belangstellenden van buiten, zullen leiden tot kerken die vallen onder het oordeel van de Schrift: 'Werkelijk, u had toch inmiddels allemaal leraar moeten zijn! In plaats daarvan hebt u er zelf een nodig om u opnieuw de grondslagen van het woord van God bij te brengen; het is met u zo ver gekomen dat u weer aangewezen bent op melk in plaats van op vast voedsel. Wie melk drinkt is nog een klein kind en heeft geen weet van de draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid. Vast voedsel is voor volwassenen; hun zintuigen zijn door ervaring geoefend en zij zijn in staat onderscheid te maken tussen goed en kwaad' (Hebr. 5:12-14, NBV).

Nader Bekeken

Neem een proefabonnement op NADER BEKEKEN! U ontvangt het blad 3 maanden lang voor maar € 5,-.
Wilt u iemand een waardevol cadeau aanbieden? Denk dan eens aan een geschenkabonnement op NADER BEKEKEN. Het kost u slechts € 10,- en hij/zij ontvangt het blad dan een halfjaar lang!
Bel 050-3013636 of mail woordenwereld@scholma.nl of kijk op www.woordenwereld.nl.

Tolerantie en een exclusief evangelie

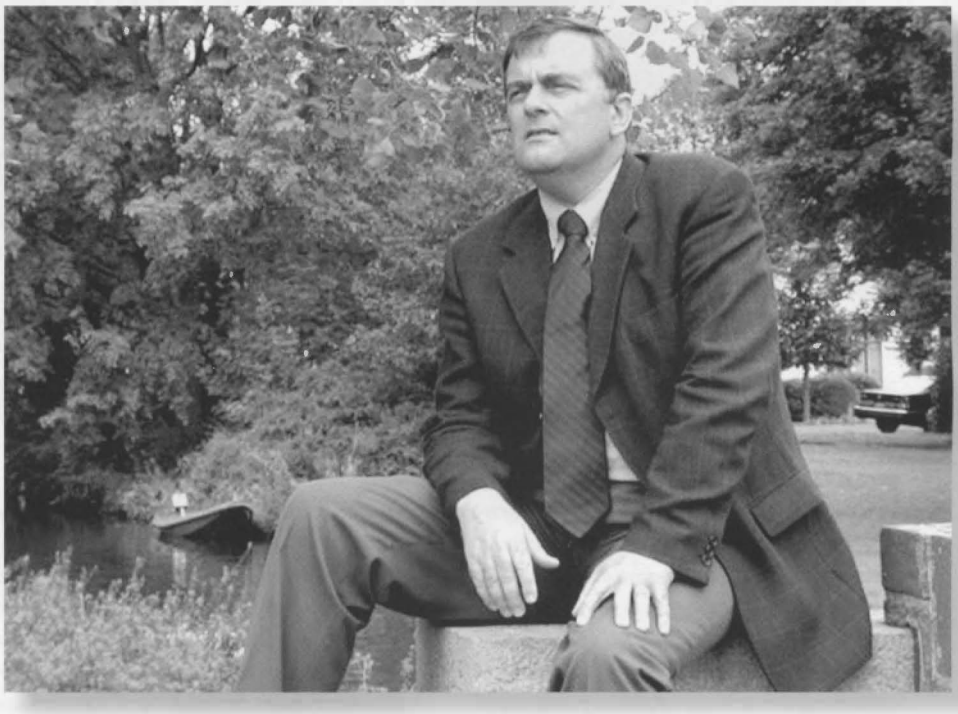

Prof. dr. G.C. den Hertog

In *De Wekker* schreef prof. dr. G.C. den Hertog een aantal artikelen over het begrip *tolerantie*. Aanleiding is de discussie van de afgelopen tijd over moslimfundamentalisme, vrijheid van meningsuiting etc. Nederland heette altijd een tolerant land te zijn. Maar wat is tolerant? Is dat hetzelfde als 'elkaar vrijlaten'? Is dat het opgeven van elke waarheidsclaim? Zijn godsdiensten bijvoorbeeld alleen acceptabel wanneer ze op zo'n manier door de Verlichting heen zijn gegaan, dat ze afstand doen van opvattingen die niet stroken met de waarden en normen van onze samenleving? Met het oog daarop stelt Den Hertog in het tweede artikel van zijn reeks (11 februari) de vraag naar hoe de Bijbel daarover spreekt. En of de Bijbel eigenlijk niet een heel intolerant boek is. Een gedeelte neem ik hier over:

Is het Nieuwe Testament intolerant?

Daarom eerst de vraag of het Nieuwe Testament intolerant genoemd moet worden. Ik beperk me tot het Nieuwe Testament, omdat de gedachte - niet alleen buiten, maar ook binnen de kerk! - leeft, dat dat veel meer een geest van liefde ademt dan het Oude Testament. In het Evangelie lezen we dat we van Christus moeten leren dat Hij zachtmoedig is en nederig van hart (Matt. 11,29). Jezus weigert ook hulp van Petrus, als die het zwaard trekt om Hem te hulp te komen, en Hij roept ook zijn Vader niet aan om Hem met legioenen engelen te hulp te komen (Matt. 26,52v). Er wordt vaak gezegd: in het Nieuwe Testament gaat het om de liefde. En dus ademt het Nieuwe Testament een geest van tolerantie.

Toch is dat wat te kort door de bocht. Als de Here Jezus Christus in Johannes 14,6 zegt, dat niemand tot de Vader kan komen dan door Hem, staat dat bij Johannes, de apostel van de liefde. In Handelingen 4,12 zegt Petrus dat er geen andere naam onder de hemelen gegeven is, waardoor wij behouden moeten worden. Deze twee bijbelwoorden zijn voldoende om ons te doen beseffen, dat er een heel exclusief element in de boodschap van het Evangelie zit. Met zulke teksten in gedachten is het niet goed mogelijk om tegen een andersgelovige alleen maar te zeggen: 'Ik heb respect voor jouw geloof, en ik hoop dat jij het ook voor mijn overtuiging hebt.'

Toch zijn er in onze tijd niet weinig theologen die die benadering voorstaan. Hoe verantwoorden ze dat tegenover teksten als Johannes 14,6 en Handelingen 4,12? Nu, ze stellen dat we voor het verstaan van die bijbelgedeelten er rekening mee moeten houden dat de jonge kerk een bedreigde minderheid was. Als je dan uitgaat van de gedachte dat die ander ook wel enig gelijk kan hebben, en dat het allemaal misschien wel niet beslissend is, hou je je mensen niet vast. Men stelt wel dat de jonge gemeente om eraan te kunnen vasthouden dat God werkelijk *in Jezus gehandeld had, wel scherp moest stellen dat God* exclusief *in Jezus gehandeld had. Vandaag hoeft dat niet meer, want het christelijk geloof wordt in onze samenleving niet als bedreiging gezien. Dus kunnen we nu rustig de claim opgeven dat God* exclusief *in het kruis en de opstanding van Jezus Christus verzoening heeft gesticht, en dat men daaraan slechts door te geloven deel kan en moet krijgen.*

Bij een dergelijke benadering zijn echter enkele zwaarwegende vragen te stellen. Mijn moeite is niet dat men bij de uitleg van de teksten de situatie van de schrijver en de eerste lezers wil laten meespreken, al weten we daar ook niet alles en soms vrijwel niets van af. Nee, mijn grootste bezwaar is dat de gehanteerde uitgangspunten welhaast bepalend moeten zijn voor de resultaten. De historische context van toen wordt hier tot de hoofdtekst. En de vraag wát de bijbelschrijvers van het Nieuwe Testament dan in Christus hebben gevonden komt niet meer aan de orde.

Exclusief, maar niet onverdraagzaam

Ik meen, dat we de boodschap van het Nieuwe Testament moeten karakteriseren als: wél exclusief, maar niet onverdraagzaam. Dat het Evangelie exclusief is laat zich moeilijk ontkennen. Het 'moeten' van Handelingen 4,12 spreekt voor zichzelf: de levende tegenwoordigheid van de opgestane Christus is de Naam waardoor wij behouden moeten worden. Maar wat is de aard van dit 'moeten'? Het is het 'moeten' van Gods heilsbewogenheid. Hij wil niet dat sommigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen (2 Petrus 3,9). Het is als met iemand, die zich in een brandend huis bevindt: die laat je niet de ruimte om alles nog eens goed te overwegen, die roep

je op zich aan jou vast te klemmen, zodat je hem of haar eruit kunt halen en het leven redden.
In Johannes 8,36 zegt Jezus, dat alleen als de Zoon ons vrijmaakt wij werkelijk vrij zullen zijn. Dat is exclusief, maar het doel is ware vrijheid. Christus heeft ons waarlijk vrijgemaakt, zegt Paulus in Galaten 5, en dat betekende bevrijding van welk slavenjuk van mensen dan ook. Daarom kan er ook geen sprake zijn van enigerlei dwang van de kant van mensen, omdat het in strijd zou zijn met waar het in het Nieuwe Testament om gaat. Het woord van Augustinus is geheel en al waar: niemand gelooft, of hij gelooft in vrijheid. Waar dwang verschijnt houdt het geloof op. Daarom meen ik te kunnen stellen, dat het Evangelie wel exclusief is, maar dat er geen sprake is van uiterlijke dwang; en evenmin is er plaats voor innerlijke dwang in de vorm van manipulatie of intimidatie.

Het karakter van de verdraagzaamheid?

Maar wat is nu de aard van die verdraagzaamheid? Zegt Christus dat we 'tarwe' en 'onkruid' maar samen moeten laten opgroeien tot de oogst (Mat. 13,30), alleen omdat we nu eenmaal toch niemand met menselijke middelen tot geloof kunnen dwingen? Dan is de tolerantie toch uiteindelijk negatief bepaald. Luther heeft bij deze tekst de vraag gesteld, namelijk of wij wel beseffen hoe God de gelovigen *ziet. Zijn dat mensen aan wie Hij vreugde beleeft? In Marcus 9,19 zegt Christus: 'O ongelovig geslacht, hoe lang zal Ik nog bij u zijn? Hoe lang zal Ik u nog verdragen?' Die woorden spreekt Jezus niet aan het adres van zijn tegenstanders, maar tot zijn discipelen! Het is kenmerkend voor de boodschap van heel de Schrift, dat Israël en de kerk zich zeer vergissen, als ze denken in Gods ogen gunstig af te steken bij de wereld. Als we weten hoezeer de* HERE *juist ook óns moet verdragen zullen we ook verdraagzaam moeten zijn naar anderen.*
Luther besefte heel goed, dat zulke gedachten er niet zomaar bij ons ingaan. God plaatst ons - zegt hij - tussen niet-christenen - met alle moeite en lijden die dat kan opleveren, om ons in die weg af te helpen van de waanidee dat wij betere mensen zijn, en ons op Hem te doen hopen! Op die manier ontstaat er in ons leven een echt van binnenuit verdragen van anderen, als een daad van liefde, die gestalte krijgt in een gebed voor hen die ons het leven zuur of zelfs onmogelijk maken. Zó leren wij Christus te volgen, die aan het kruis heeft gebeden voor zijn beulen. Vanwege het Woord van God, dat hiervan getuigt en 'niet geboeid' is, wil Paulus 'alles verdragen, omwille van de uitverkorenen, opdat ook zij het heil in Christus Jezus verkrijgen met eeuwige heerlijkheid' (2 Tim. 2,10). Als wij op een geweldloze, niet aanmatigende en niet agressieve manier leven vormen we in al onze zwakheid in onszelf en al onze kracht in Christus een levende verwijzing naar Hem.

Los van de wortel

Als we dit alles op ons in laten werken, dan mag duidelijk zijn dat we de gedachtegang waarmee dit artikel opende niet zo maar kunnen overnemen. Wie onder tolerantie het afzien van een exclusieve waarheidsclaim verstaat komt in conflict met het hart van de bijbelse boodschap. De verdraagzaamheid van het Evangelie is nog wat anders dan respect hebben voor de overtuiging van die ander. De moderne verdraagzaamheid is een bloem, die tot bloei is gekomen op de akker van het Evangelie. De bloem is geplukt, en mag een andere omgeving sieren. Wat we vandaag echter zien is, dat die bloem verwelkt, omdat die is losgemaakt van de wortel. Het Evangelie is geen bedreiging voor de tolerantie in onze samenleving, het is de enige grond en voedingsbodem waarop die kan bloeien.

Seksualiteit: laat jongeren niet in de steek!!!

Veel christelijke jongeren ervaren een spagaat tussen hun geloof en hun seksuele gevoelens. Ouderen laten hen te veel in de steek', zo staat te lezen in het begin van een artikel met dezelfde titel als hierboven (ik heb er alleen nog maar even een paar uitroeptekens aan toegevoegd!). Het is van de als kerkelijk jongerenwerker voorgestelde Tiemen Westerduin. Ik haal het uit het februarinummer van *CV/Koers*. Het verdient overweging. Maar dat niet alleen. Het verdient vooral bekering. Namelijk van ons ouderen, in hoe we vaak nog (niet) voorlichten. Want ik denk niet dat Westerduin het toevallig net even slecht trof met die 70 jongens.

'Seks is voor een christenjongere net zo moeilijk als dat het leuk is.' Tijdens de kerstconferentie van de HGJB/deWindroos reageerden zo'n 70 jongens in de leeftijd van 17 tot 23 jaar op deze stelling. In een workshop over seksualiteit - alleen toegankelijk voor mannen - lieten ze alle 70 weten dat ze seksualiteit inderdaad vaak als een blok aan hun christenbeen ervaren. Als het gaat om geloof en seksuele gevoelens zitten ze in een lastige spagaat.
Deze jongeren voelen zich door gezin, school en kerk met een massieve regel het bos in gestuurd: seks mag niet voor het huwelijk. Maar hoe zit het dan verder met seksualiteit, wat mag dan wel en wat niet? Waarom mag 'het' pas binnen het huwelijk en waarom is liefde en trouw niet voldoende?
Het gevolg is dat de meeste van deze jongeren 'het' uit alle macht probeerden te omzeilen, maar dat er voor de rest ook niet veel bewaard werd. Er wordt ontzettend veel geëxperimenteerd zonder 'het' te doen. En om een van hen aan te halen: en als we het dan niet samen afmaken dan doe ik dat thuis zelf wel. Bevredigd wordt

er wel, maar bevredigend is het niet. Ervaringen worden wel opgedaan, maar leren beheersen is geen item. En als we dat volhouden tot ons huwelijk, dan hebben we het toch vrij netjes gedaan? Ergens voelden ze ook wel dat dit ook niet de manier is. Maar als je thuis en in de kerk niet méér meekrijgt dan dat 'het' niet mag voor het huwelijk, ga dan maar eens de goede weg als je gevoelens en de maatschappij om je heen iets anders roepen.

Spagaat

Waar komt die spagaat vandaan? Waarom is het zo moeilijk voor onze jongeren, waarom was het voor mij zo moeilijk om een weg te vinden in seksualiteit? Het is nogal in om te kijken naar de invloed van de media. En ja, daar gaat veel mis. Maar misschien gaat er nog iets veel fundamentelers mis in de beeldvorming rond seksualiteit. Uit de vele gesprekken die gevoerd zijn met deze jonge mannen bleek dat ze heel wat meer dubbelzinnige opmerkingen hadden meegekregen van vaders, broers en leraars, dan waardevolle gesprekken en goede voorbeelden op dit gebied. Naast het actieve kwaad in de media en in onze maatschappij is er ook het passieve kwaad binnen onze eigen gemeente en in onze eigen gezinnen: niet (op tijd) vertellen waar het op aankomt. Niet het goede voorbeeld voorleven. Niet mee knokken, denken en bidden met de jongeren van nu in hun context.

Geen van de jongens kon zich een preek herinneren die hen op een relevante manier vertelde wat seksualiteit is en waar

Tiemen Westerduin in het tv-programma Het Elfde Uur

God het voor bedoeld heeft. Natuurlijk werd het eens in de zoveel tijd even aangestipt. In combinatie met een sneer naar de buitenwereld en naar de jongeren zelf. Thuis was het overgrote deel seksueel opgevoed met een boekje en als het meezat een technisch getint gesprek.

Prangende vraag: ervaren veel ouders wellicht zelf ook die spagaat tussen hun geloof en hun seksuele gevoelens? Hebben zij zelf ook moeite hun seksleven deel te laten zijn van hun leven met God? Komt daar niet de verlegenheid van veel ouders vandaan?

Het begint bij mij

Mijns inziens staat de kerk op dit gebied voor de volgende uitdaging. Vooropgesteld: u, jij en ik vormen de kerk. De praktijk begint dus bij mijn eigen leven. Verandering vindt alleen plaats als u en ik open willen en durven zijn, beginnend in onze eigen relatie en op basis daarvan ook naar mensen en jongeren om ons heen. Open zijn over welke plek seksualiteit inneemt in ons leven, onze gedachten en in onze relatie met God. We moeten onze jongeren niet aanleren het kerkelijk geaccepteerde weggetje te lopen, maar we mogen hen uitdagen hun leven onder het gezag van Christus te brengen. Niet wat wel en wat niet mag is het belangrijkste in de seksuele opvoeding, maar de vraag of jongeren bereid zijn hun leven te leven en hun seksualiteit te beleven in overgave aan - en voor het aangezicht van - onze liefdevolle God. Leven met God en leven met seks heeft alles met elkaar te maken.

Daarnaast zullen we echt ons best moeten doen om te snappen wat de omgeving vraagt van jongeren. Dat moet hoorbaar zijn in onze gesprekken, preken en artikelen. En dat we zicht hebben op hun leefwereld moeten ze niet merken aan de oordelen die we uitspreken, maar ze moeten het voelen in de bewogenheid waarmee we met hen mee willen lopen in de weg die ze gaan. Er zal in de kerk gewerkt moeten worden aan een sfeer van openheid en kwetsbaarheid. Hoe creëren we plekken waar we elkaar vragen durven stellen en kwijt kunnen wat er is misgegaan? Wat zou het heerlijk zijn als jongeren ouderen ontmoeten die eerlijk willen zijn over hun seksualiteit. Over de kwetsbaarheid ervan. Over het mooie ervan. Juist het getuigenis van iemand die hetzelfde heeft doorgemaakt en daarin met vallen en opstaan keuzes heeft gemaakt, samen met God, is uiterst relevant. Zo iemand kan juist ook iets zeggen over de kracht van Gods ideaal.

Verschenen:

Dat ik toch vroom mag blijven

- terugblik en bezinning op geloofskeuzen -

Jan Veenstra

Is vroomheid niet een hopeloos ouderwets begrip? Wat moet je daarmee in een tijd waarin iedereen mag geloven op zijn eigen manier? Waarom zou een ander vromer zijn dan jij, als het vooral om eigen ideeën en gevoelens zou gaan? Het is de vraag of we elkaar nog wel verstaan, zelfs wanneer we dezelfde woorden gebruiken.

Er is ook een valkuil. De Farizeeër uit de bekende gelijkenis streelde zijn ego met de stelligheid: hoe vroom ben ik! Maar wij formuleren de vraag anders: hoe ben ik vroom? Of, beter gezegd: hoe blijf ik vroom?

Aan ieder hoofdstuk heeft Jan Veenstra bijbelgedeelten toegevoegd die je kunt lezen bij de behandelde onderwerpen. Daarom is dit nieuwe cahier ook heel geschikt om te gebruiken voor bijbelstudieavonden.